

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

**ПОЧАТКОВА ОСВІТА І ПІДГОТОВКА
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ
КЛАСІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

**Матеріали IV науково-практичної конференції
здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
першого року навчання
факультету початкового навчання**

14 травня 2021 року

**Харків
2021**

*Рекомендовано до друку редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
Протокол № 5 від 11.05.2021 р.*

П 65 Початкова освіта і підготовка майбутніх учителів початкових класів в умовах реформування української школи: матеріали IV науково-практичної конференції здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти першого року навчання факультету початкового навчання ХНПУ імені Г. С. Сковороди (14 травня 2021 р., м. Харків) / за заг. ред. канд. пед. наук., доц. Л. С. Філатової. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2021. 78 с.

Збірник містить матеріали конференції здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти першого року навчання факультету початкового навчання ХНПУ імені Г. С. Сковороди, присвячені актуальним проблемам початкової освіти та підготовки майбутніх учителів початкових класів в умовах реформування української школи. Розкриваються питання теорії та методики вищої освіти, теорії та методики навчання і виховання в початковій школі, арт-терапевтичні технології в початковій освіті, робота вчителів початкових класів із дітьми з особливими освітніми потребами, розвиток обдарованої дитини в освітньому середовищі початкової школи, підготовки майбутніх учителів початкових класів у контексті педагогіки партнерства, історико-педагогічні та компаративістські аспекти початкової освіти і підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти і викладачів закладів вищої освіти.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Астаф'єва Олена Підготовка і проведення ранкових зустрічей у початковій школі	7
Баранцевич Євгенія Проблеми формування багатомовної комунікативної компетентності в учнів початкової школи	8
Большова Ольга Особливості підготовки майбутнього вчителя початкової школи до морального виховання учнів	9
Гарна Ганна Використання дидактичних ігор у навчальній діяльності молодших школярів	10
Грек Дар'я Освітній процес в початковій школі: ціннісний вимір	11
Григоренко Тетяна Формування математичної компетентності молодших школярів	12
Донченко Юлія Формування позитивного ставлення до навчання у учнів початкових класів	13
Дубініна Наталія Виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до людей	14
Задорожна Світлана Формування в учнів початкової школи уміння вчитися як ключової компетентності	15
Захарова Альона Наступність творчого розвитку дітей дошкільного та молодшого шкільного віку	16
Захарова Анастасія Драматизація як засіб формування комунікативної компетентності молодших школярів	17
Зеленова Марина Формування ІКТ-компетентності майбутнього вчителя початкових класів	18
Іванова Юлія Формування здорового способу життя молодших школярів в освітньому процесі початкової школи	19
Кабанова Наталія Сюжетно-рольова гра як засіб соціалізації дітей молодшого шкільного віку	20
Казьміришен Тетяна Цінності як основа змісту виховання у початковій школі	21
Кодацька Світлана Особливості розвитку культури спілкування молодших школярів	22
Клінгер Ірина Можливості інтерактивних технологій в освітньому процесі початкової школи	23
Кондратьєва Аніта Реалізація принципів інтегрованого підходу до навчання учнів перших класів НУШ	24
Кравченко Тетяна Використання методу проєктів в освітньому процесі початкової школи	25
Лукашенко Валерій Особливості творчого розвитку молодших школярів	26
Майборода Олена Теоретичні основи формування фінансової грамотності молодших школярів	27
Пчельникова Ірина Особливості розвитку творчих умінь учнів початкових класів у процесі гурткової роботи	28
Райкова Анастасія Формування самостійності учнів початкової школи	29

Ремінна Ілона Інтерактивні технології навчання як засіб розвитку творчої особистості молодшого школяра	30
Синенко Аліна Поняття толерантності та його історичні витоки	31
Танкова Діана Реалізація наступності в освітньому середовищі початкової школи	32
Теплова Ольга Проектна діяльність як форма активності молодшого школяра	33
Шитеєва Анна Шляхи формування читацької компетентності молодших школярів	34

СЕКЦІЯ 2 АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ

Барабаш Оксана Педагогічні умови використання казок в освітньому процесі початкової школи	35
Онуфрієнко Анастасія Використання казкотерапії, як інтегрального методу арт-терапії, в освітньому процесі	36
Трохименко Тетяна Роль арт-терапії у підготовці майбутніх вчителів початкових класів	37
Кусік Аліна Підготовка майбутніх учителів початкових класів до використання арт-технологій у роботі з молодшими школярами	38
Чижмак Анастасія Музикотерапія як засіб розвитку емоційного інтелекту молодших школярів	39

СЕКЦІЯ 3 ІНКЛЮЗІЯ В ОСВІТІ: РОБОТА ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ІЗ ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Іванько Аліна Підготовка майбутніх учителів початкових класів до впровадження інклюзивних форм навчання	40
---	----

СЕКЦІЯ 4 ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК ОСНОВА ВЗАЄМОДІЇ ТА СПІВПРАЦІ ВЧИТЕЛЯ, УЧНЯ І БАТЬКІВ

Байкова Анастасія Форми взаємодії вчителя початкової школи з батьками учнів	41
Бодрова Дар'я Підготовка майбутніх учителів початкових класів до реалізації педагогіки партнерства	42
Галковська Тетяна Формування медіакультури молодших школярів у освітньому процесі початкової школи	43
Дудяк Ангеліна Підготовка майбутніх учителів початкових класів до організації групової роботи учнів	44
Коровіна Яна Соціальна компетентність школярів початкової школи як педагогічна проблема	45
Ніколаєвська Альона Взаємодія вчителя з батьками молодших школярів в умовах Нової української школи	46
Старовойтова Олена Підготовка майбутніх учителів початкових класів до організації та проведення ранкових зустрічей в умовах НУШ	47
Яковенко Аліна Педагогічна освіта батьків у сучасному сімейному вихованні	48

СЕКЦІЯ 5 РОЗВИТОК ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Бобрик Марина Історичний погляд на проблему здібностей і обдарованості	49
--	----

СЕКЦІЯ 6 ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА

Безверха Ксенія Формування у майбутніх учителів початкових класів готовності до морального виховання молодших школярів на основі етнокультурного підходу	50
Бендриковська Анна Підготовка майбутніх учителів до використання дидактичних ігор у навчальній діяльності молодших школярів	51
Бугайова Дар'я Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до особистісного самовдосконалення молодших школярів у процесі позакласної діяльності	52
Вельможна Яна Основні завдання адаптаційного періоду в НУШ	53
Гречка Катерина Адаптація студентів-іноземців до навчання у ЗВО України	54
Гудзь Людмила Шляхи використання ресурсів цифрового освітнього середовища у підготовці майбутніх вчителів початкових класів	55
Дробіна Анна Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів початкових класів	56
Заїка Тетяна Підготовка майбутніх учителів початкових класів до впровадження в освітній простір здорового способу життя	57
Колодяжна Карина Методи запобігання та вирішення конфліктів у ЗВО	58
Коломійцева Анастасія Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів до культурно-просвітницької діяльності в умовах ЗВО	59
Леонова Анна Ментальна карта як спосіб організації навчальної інформації в процесі підготовки майбутніх учителів початкових класів	60
Лучка Ружана Розвиток креативності майбутніх учителів початкових класів у процесі професійної підготовки	61
Малетич Владислава Підготовка майбутніх учителів початкової школи до попередження та подолання професійного вигорання	62
Мисюра Дар'я Комунікативна культура у контексті професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів	63
Моргун Оксана Формування готовності майбутніх вчителів початкових класів до роботи з неблагополучними сім'ями	64
Назаренко Ірина Формування готовності майбутніх фахівців до морального виховання дітей молодшого шкільного віку у співпраці з батьками	65
Сипко Марина Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів до економічного виховання молодших школярів	66
Терещенко Дар'я Підготовка майбутніх вчителів початкових класів до організації образотворчої діяльності молодших школярів	67
Шустова Анастасія Основні підходи до професійного саморозвитку вчителя	68
Щетініна Вікторія Шляхи формування толерантності майбутніх учителів	69

СЕКЦІЯ 7

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА КОМПАРАТИВІСТСЬКІ СТУДІЇ

Гомечко Аліна Ідеї національного виховання в педагогіці Софії Русової	70
Ємець Дар'я Порівняльна характеристика початкової освіти в Україні та європейських країнах	71
Прядко Тетяна Дидактична система В. Сухомлинського у освітньому процесі ЗВО	72
Служенко Анастасія Підготовка вчителя початкових класів у педагогічній спадщині К.Д. Ушинського	73
Фу Шутин Соціалізація іноземних студентів-першокурсників в освітньо-культурному середовищі закладу вищої освіти України	74
Чжан Чженчжен Підготовка майбутніх учителів у педагогічних університетах Китайській Народній Республіці	75
Шаповал Тетяна Ідеї сімейного виховання у педагогічній спадщині В. Сухомлинського	76
Якубова Тетяна Досвід професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів у Фінляндії	77

СЕКЦІЯ 1

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Підготовка і проведення ранкових зустрічей у початковій школі

Астаф'єва Олена

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, професор Н. М. Якушко

Нова українська школа – це ключова реформа Міністерства освіти і науки, яка має на меті створити школу, в якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті. НУШ – це школа, до якої приємно ходити учням. Тут прислухаються до їхньої думки, вчать критично мислити, не бояться висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами. Водночас батькам теж подобається відвідувати цю школу, адже тут панують співпраця та взаєморозуміння. Навчальний день в такій школі починається з ранкової зустрічі.

Ранкова зустріч – це зустріч на початку дня учнів класу з педагогом. Сидячи в колі один проти одного, кожна дитина вдумливо і поважно вітається з іншими дітьми, після чого впродовж короткого часу ділиться власним досвідом зі своїми товаришами, які з повагою слухають її, ставлять свої запитання та коментують. Після цього вся група бере участь у короткій груповій вправі, спрямованій на розвиток академічних навичок, почуття команди та відчуття єдності. Ранкова зустріч закінчується обміном щоденними новинами, які зазвичай готує педагог, щоб представити навчальні завдання дня.

Ранкова зустріч – це запланована, структурована зустріч, яка займає важливе місце в повсякденному розкладі діяльності класу, де панує атмосфера піклування та відповідальності. Педагоги визнають особливу роль ранкової зустрічі в житті дітей і присвячують 15–25 хвилин на початку дня, аби створити позитивну атмосферу в учнівському колективі на весь навчальний день у школі.

Виділяють чотири основні компоненти ранкової зустрічі:

- 1) **Вітання.** Учні разом із вчителем розміщуються в колі. Усі діти вітаються, звертаються один до одного на ім'я, що допомагає створити атмосферу дружби та приналежності до групи.
- 2) **Групове заняття.** Розпочинається після спокійного обмірковування інформації. У класі створюється відчуття єдності, радості через виконання пісень, участі в іграх, коротких і швидких заняттях. Такі групові заняття, здебільшого, пов'язані з навчальною темою, яка в цей час вивчається в класі.
- 3) **Обмін інформацією.** Учні висловлюють свої думки, обмінюються ідеями та пропонують важливі для них теми для обговорення. Діти мають змогу дізнатися щось один про одного.
- 4) **Щоденні новини.** Це коментування письмового оголошення, яке щодня вивішується на відповідному стенді чи дошці. Письмове оголошення налаштовує учнів на те, що має вивчатися цього дня, а також дає можливість обмірковувати події та навчання попередніх днів.

Таким чином, ранкові зустрічі дають дітям змогу розвивати соціальні та навчальні навички, поєднуючи соціальний, емоційний та інтелектуальний розвиток кожного учня.

Проблеми формування багатомовної комунікативної компетентності в учнів початкової школи

Баранцевич Євгенія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент А. А. Ємець

Однією з десяти ключових компетентностей, згідно з концепцією Нової української школи, є спілкування державною і рідною (у разі відмінності) мовами. Таким чином, багатомовна компетентність стає важливим чинником забезпечення якості освіти, а її формування – одним з головних завдань учителя.

Беручи до уваги те, що Україна є країною багатомовного спектру, у нашому дослідженні було зацентовано увагу на проблемі вивчення української мови в умовах російськомовного оточення. Особливої актуальності цей науковий напрямок набув у кінці XX-на початку XXI століття, у зв'язку із зміною статусу української мови в суспільстві. Питання формування багатомовної комунікативної компетентності (БКК) є предметом дослідження сучасних вітчизняних науковців (Н. Богданець-Білоskalенко, О. Коваленко, Т.Кохно, О. Фідкевич). Однак питань, які потребують вирішення, залишається ще багато.

З метою отримання даних щодо рівня БКК сучасних учнів упродовж вересня-грудня 2020 року була проведена фіксація розмовних навичок та вмінь читати першокласників однієї харківської школи. Оцінювалося володіння як українською, так і російською мовою.

Результати початкового зрізу показали, що 44%, учнів не розуміють (або частково розуміють) матеріал уроку українською мовою. На початок навчального року розуміли українську мову 34% першокласників, декілька учнів впевнено користувалися нею на уроках. Для жодної дитини в класі українська мова не була материнською, в україномовному оточенні періодично перебували 14 дітей (44%), найчастіше влітку у своїх бабусь і дідусів.

Серед факторів, які впливають на готовність дітей до навчання, у тому числі й розуміння державної мови, можна визначити наступні: зацікавленість батьків, сформованість інтересу дитини до навчання, ставлення оточення до процесу навчання, кількість доступної дитині літератури. Можна сказати, що 80% батьків активно цікавилися покращенням української мови своїх дітей. 17 дітей з 32 відвідували дитячий садок, де розмовляли українською. За словами батьків, усі мають удома дитячі книжки, але переважно російською.

Повторний зріз рівня БКК, проведений у грудні показав, що кількість першокласників, які можуть говорити українською, збільшилась до 17 учнів (на 19%), відповідно зменшилась кількість тих, хто не розуміє українську до 5 учнів (на 28%).

Систематичність навчального процесу, допомога батьків, які забезпечують регулярне спілкування з дитиною, додаткові завдання, робота з букварем та хрестоматією дають позитивні результати і можуть сприяти вирішенню проблем формування БКК в учнів початкової школи.

Особливості підготовки майбутнього вчителя початкової школи до морального виховання учнів

Большова Ольга

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук Н. О. Агаркова

Моральне виховання учнів початкових класів завжди був одним з найважливіших напрямів розвитку педагогічної думки. Однак, на даний час проблема морального виховання є вкрай актуальною. Відповідно до вимог Концепції Нової української школи моральне виховання є одним з пріоритетних видів діяльності сучасних вчителів.

Молодший шкільний вік, за твердженням багатьох зарубіжних та вітчизняних педагогів й психологів, характеризується підвищеною сприйнятливістю до засвоєння моральних правил і норм. Цьому сприяють податливість молодших школярів, довірливість, схильність до наслідування, тому що нервова система у цьому віці має високу сприйнятливість.

Моральність - це правила, що визначають поведінку людини; духовні та душевні якості, необхідні людині для спів існування у суспільстві, а також виконання нею цих правил поведінки. Основою морального виховання особистості учня молодшого шкільного віку є формування гуманного ставлення до інших, опора на почуття та емоційну чуйність. Моральний розвиток особистості формує її здатність свідомо будувати відношення до себе, сім'ї, до життя і праці, до держави й світу у цілому, на основі загальноприйнятих моральних норм, установок, традиційних духовних ідеалів. Навчаючись за програмою НУШ у учнів формуються ціннісні ставлення і судження, які слугують базою для щасливого особистого життя та успішної взаємодії з іншими.

Сучасний вчитель початкової освіти повинен усвідомлювати важливість соціального замовлення школи, що тягне за собою зміни у професійній підготовці майбутнього педагога. Перш за все майбутнім учителям необхідно знати як сьогодні розуміється ціннісне ставлення. Це «стійкий вибірний кращий зв'язок суб'єкта з об'єктом навколишнього світу, коли цей об'єкт, виступаючи у всьому своєму соціальному значенні, набуває для суб'єкта особистісний сенс, й розцінюється як щось значуще для життя суспільства та окремої людини». Тож в рамках педагогічних курсів зі студентами обговорюється, що саме вони вкладають в поняття ціннісне ставлення до сім'ї, до людини, до праці, до інших цінностей зафіксованих в Концепції НУШ. Однак, щоб навчити студентів правильної організації морального виховання учнів, слід допомогти їм усвідомити особисту моральну сферу, вибудувати програму самовдосконалення та усвідомити всю відповідальність, яка лежить на вчителів.

Як показує аналіз літератури, підготовка студентів в області морального виховання молодших школярів можлива за умови створення у ЗВО ціннісного і культуротворчого простору, необхідного для формування професійних та особистісних якостей, навичок, професійної культури, як основи для вирішення професійних задач.

Використання дидактичних ігор у навчальній діяльності молодших школярів

Гарна Ганна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук Н. О. Агаркова

У психолого-педагогічній практиці одним з ефективних методів навчання та розвитку навичок пізнавальної діяльності служать дидактичні ігри. Основне призначення дидактичних ігор полягає в імітації й моделюванні навчальних ситуацій через гру. Вони формують позитивний настрій у учнів, мотивацію, зацікавленість та підвищують працездатність, а пройдений матеріал в ході гри повторюється, закріплюється й відпрацьовується більш якісно.

Використання дидактичних ігор у навчанні здобувачів освіти відчутно впливає на ступінь розвитку пам'яті, моторики, мислення, уважності, вміння спостерігати та концентруватися, бути ініціативнішим. Так, В. Селіванов, ґрунтуючись на теоретичних положеннях К. Ушинського, відносить ігрову діяльність до засобів педагогічного процесу. Г. Селевко характеризує дидактичну гру як метод навчання, спосіб передачі досвіду минулих поколінь наступним. В. Сітаров називає гру методом і формою навчання. Однак, у будь-якому випадку, дидактичні ігри спеціально розробляються та пристосовуються з дидактичною метою у відповідності змісту навчального матеріалу. К. Ушинський вважав, що в освітній процес варто включити максимум цікавих елементів, ігрових прийомів, які розбавляють серйозний процес навчання. Таким чином підвищується загальна продуктивність роботи.

Нажаль не існує універсальних, ідеальних прийомів для впливу на пізнавальний інтерес школярів, особливо молодших. Тож вчителі повинні творчо підходити до цього питання, напружувати й використовувати власні методики. В якості ігрового дидактичного матеріалу можна використовувати різні типи скоромовок та прислів'їв; жартівливі завдання та шаради, ребуси; завдання на пошук відмінностей, схожих ознак, загадки тощо. Важливо пам'ятати, що гра - найважливіша складова в житті молодших школярів, адже у грі вони діють за внутрішнім бажанням, а не за примусом. Даний тип ігор включаючись у навчання робить заняття стають захоплюючими, формують гарний настрій та бажання активно брати участь, а труднощі, які зустрічаються під час опанування навчального матеріалу, долаються набагато легше й швидше. Навіть запам'ятовування дат, імен, подій стає цікавішим й ефективнішим. Через це деякі науковці називають дидактичні ігри ігровими ситуаціями, тобто спеціальною формою інтелектуальних занять, які проводяться ігровим методом.

Отже, гра служить своєрідним посередником між школою, дитячим віком, дорослими та дітьми. Адже діти люблять гру через саму гру, без практичної мети, але гра, заснована на педагогічному задумі й стратегії. Це ефективний спосіб підвищення рівня інтелектуальної діяльності, шлях до зацікавленості дитини, активації її творчих та інтелектуальних можливостей.

Освітній процес в початковій школі: ціннісний вимір

Грек Дар'я

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент В. В. Ушмарова

Сучасні дослідження свідчать, що сьогодні провідною тенденцією виховання є формування системи ціннісних ставлень особистості до соціального і природного довкілля та самої себе. Як встановлено у Концепції «Нова українська школа», найосвіченіша людина може стати найгіршим злочинцем, якщо не розуміє і не поділяє загальнолюдських цінностей. Нова українська школа має формувати ціннісні ставлення і судження, які слугують базою для щасливого особистого життя та успішної взаємодії з суспільством.

Поряд з ідеалами і нормами, цінності є одним із універсальних компонентів людського буття. Як зазначає В. Кремень, «Світ людини – це світ цінностей, який постійно оновлюється в процесі розвитку... Цінності для буття людини мають засадничий характер. Вони стверджують універсальність людини, тобто її здатність виходити за межі свого одиничного, окремого існування як природного, так і соціального... Людина і суспільство не можуть існувати без цінностей».

Аналіз основних концепцій визначення цінностей дозволяє стверджувати, що даний феномен є багатоаспектним. Поняття «цінність» характеризується різними формами існування, та найчастіше розкривається через відображення у соціальній реальності сфери належного, значущого, необхідного та корисного. Вчені пов'язують його зі сферою мотивів і потреб особистості та підкреслюють необхідність зваженого ставлення до нього.

Сучасні виклики – національна самоідентифікація, криза національної ідеології, конфлікт цінностей тоталітарного та демократичного спрямування – є умовою активізації зусиль з виховання духовності української молоді, формування у неї стійкої системи глибоких морально-духовних цінностей, оскільки саме вони складають основу мотиваційної сфери як особистості, так і суспільства в цілому. Те, чим керується окрема особистість у своїй поведінці, діях, висвітлює її глибинну сутність.

На відміну від отримання знань певна цінність може успішно закріплюватися у людській свідомості лише наскрізно, через культивування цінностей в освітньому середовищі закладу, настанови й особистий приклад педагога, власне переживання учнем. Задля гармонійного розвитку учня необхідно, щоб партнерські взаємини між усіма учасниками освітнього процесу були спрямовані на відкрите та щире спілкування, сповнене утвердження морально-етичних (гідність, рівність, справедливість, толерантність та культурне різноманіття, турбота, чесність, довіра), соціально-правових (верховенство права, нетерпимість до корупції та фаворитизму, патріотизм, екологічно-етична цінність, соціальна відповідальність) та особистісно зорієнтованих цінностей (самореалізація, лідерство, свобода), які і складають основу європейських цінностей.

Формування математичної компетентності молодших школярів

Григоренко Тетяна

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор І. В. Гавриш

На сучасному етапі розвитку суспільства все більшої актуальності набуває проблема підготовки випускника, який може творчо мислити, вміє приймати самостійні рішення, розв'язувати різні життєві проблеми. У зв'язку з цим формування математичної компетентності набуває дедалі більшої актуальності.

Питання формування математичної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти досліджували такі вчені: М. Головань, С. Раков, І. Зіненко та інші.

Як зазначено у Концепції Нової української школи, математична компетентність є однією із основних ключових компетентностей, якою має оволодіти учень і передбачає виявлення простих математичних залежностей в оточуючому світі, застосування математичні відношення та вимірювання, розв'язуючи життєві ситуації, усвідомлення важливості математичних знань та вмінь в подальшому житті у суспільстві. За визначенням І. Зіненко, математична компетентність є якістю особистості, яка поєднує в собі математичну грамотність та досвід самостійної математичної діяльності.

Формування математичної компетентності молодших школярів ефективно здійснюється на уроках математики, у спільній діяльності учителя і учнів; у самостійній діяльності учнів. Учителю початкових класів особливу увагу доцільно приділяти мотивації, оскільки саме вона є одним з важливих моментів, що забезпечує активність і зацікавленість у досягненні результатів.

Математика як шкільний предмет має достатній потенціал для формування та розвитку нестандартного, творчого стилю мислення, розвитку якостей, які необхідних для успішної самореалізації у майбутньому. Метою математичної освітньої галузі є формування математичної та інших ключових компетентностей; розвиток мислення, здатності розпізнавати і моделювати ситуації з повсякденного життя, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів, а також здатності робити висновки і усвідомлений вибір.

Існують складові математичної компетентності: обчислювальна, інформаційно-графічна, логічна, геометрична.

Формуванню в учнів математичних уявлень сприяє використання дидактичних ігор, з яскравою наочністю. Доцільно використовувати ігри для розв'язування прикладів. Розв'язавши вірно приклади, учні отримають слово-код, з мають створити речення. Такі приклади можна розв'язувати при вивченні різноманітних тем як на уроках математики, так і в позаурочний час.

Отже, у грі збагачується життєвий досвід молодших школярів, різноманітні ігрові завдання стимулюють пізнавальну активність учнів, допомагають сприймати і засвоювати навчальну інформацію швидше і якісніше.

Формування позитивного ставлення до навчання у учнів початкових класів

Донченко Юлія

Науковий керівник - кандидат педагогічних наук, професор Н. М. Якушко

Із вступом дитини до школи кардинально змінюється соціальна ситуація розвитку її особистості. У багатьох маленьких учнів розвивається відчуття шкільної тривожності, невпевненості в собі, що часом призводить до небажання відвідувати школу, знижує цікавість до отримання нових знань, нових звершень. В сучасних умовах особливої актуальності набуває теоретичне обґрунтування та експериментально перевірка інноваційних методик, спрямованих на формування у молодших школярів позитивного ставлення до навчання і підвищенню інтересу до нього. Інтерес до навчання може з'явитися у дитини лише, якщо з першого дня дорослі будуть створювати умови для формування у неї прагнення пізнавати, а також почуття обов'язку, відповідальності тощо.

Пріоритетним завданням сучасної системи освіти є спрямування учнів на вироблення позитивної мотивації та підвищення інтересу до навчання. З погляду таких дослідників, як Л.І. Божович, А. К. Маркова, М. В. Матюхіна, О. В. Скрипченка найбільше вивченим і важливим у формуванні позитивного ставлення до навчальної діяльності школярів є мотиваційний компонент, тобто умови та стимули, які спонукають до конкретних дій з боку дітей даної вікової групи. З цього виходить тісний взаємозв'язок мотивів із потребами.

В виникненні потрібних мотивів служить «ситуація успіху». К. Д. Ушинський стверджував, що дитина яка не відчула радості від подолання труднощів, не відчула смаку перемоги, втрачає інтерес до навчання. Якщо у дитини зникає віра у власні сили, якщо їй не дали відчути радості від свого успіху, ніякі педагогічні прийоми та хитрощі не повернуть знову інтересу до пізнання.

Щоб «ситуація успіху» мала доцільне і найбільш сприятливе застосування у навчальному процесі, необхідно враховувати певні психологічні і якісно-особистісні особливості окремо для кожної дитини. Починаючи навчальний процес вчитель стикається з учнями, які можуть мати статус незрілості до навчання, слабкої підготовки та глибокої занедбаності. Всі ці характеристики є підґрунтям до формування байдужості в навчанні. Тому до них потрібен окремий спеціалізований підхід як з боку вчителя, так і дитини.

Дослідник В. А. Крутецький зазначив, що навчання, як творче засвоєння знань, залежить від трьох факторів – від того, чого навчають, від того, хто і як навчає, і від того, кого навчають.

Тобто характер навчання залежить від навчального матеріалу, який засвоюється, педагогічної майстерності та досвіду вчителя, а також від особистісних особливостей учня. Тому загальні умови педагогічного стимулювання треба поєднувати із застосуванням різноманітних інноваційних методичних прийомів.

Виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до людей

Дубініна Наталія

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент В. В. Ушмарова

Ціннісне ставлення є відображенням у свідомості людини цінностей, котрі визнані нею як стратегічні життєві цілі і загальні світоглядні орієнтири. Ціннісне ставлення – це фундамент мотивації поведінки особистості, її готовність реагувати на конкретну ситуацію. Зміст понять «цінності» та «ціннісне ставлення» розглядали Л. Виготський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, Ш. Амонашвілі, І. Бех, Т. Гаврилова, М. Каган, В. Сухомлинський та ін. Їхні дослідження показали, що саме в молодшому шкільному віці формується фундамент ціннісного ставлення до людей.

Ціннісне ставлення до людей у дитини молодшого шкільного віку виявляється у моральній активності особистості, формуванні чесності, чуйності, справедливості, толерантності, гідності, милосердя, співчуття, совісті, доброзичливості, оптимізму, готовності прийти на допомогу, ввічливості, терпимості, тактовності; здатності взаємодіяти в команді з іншими; вмінні прощати і просити вибачення, протистояти проявам несправедливості або жорстокості.

Щоб досягти мети і завдань виховання ціннісного ставлення до людей у молодшому шкільному віці необхідно бути орієнтованим на особистість як найзначнішу цінність у стосунках. У початковій школі важливо створювати можливість дитини сприймати себе як члена родини, дитячого колективу; як школяра, мешканця міста або села; формувати в учня любов до ближнього, розуміння його почуттів та мотивів поведінки.

Для збагачення дітей ціннісними орієнтирами необхідно: формувати у дітей емоційну орієнтацію на іншу людину в умовах початкової школи та сім'ї; забезпечувати експресивну виразність спілкування, що дозволяє дитині оволодіти мовою почуттів як засобом взаємовідносин з дорослими і однолітками.

Сприятливі умови для розвитку позитивних навичок взаємодії в процесі спільної діяльності створюються завдяки тому, що їх можна з успіхом закріплювати на заняттях з різних розділів навчальної програми НУШ. Важливо, щоб така форма організації діяльності сприяла виробленню в дітей умінь взаємодіяти з ровесниками: домовлятися, розподіляти обов'язки тощо.

До методів виховання ціннісного ставлення до людей у процесі навчання відносяться дидактичні ігри та вправи, метод позитивного прикладу, бесіда, розповідь, методи стимулювання і заохочення. Ефективними є також для учнів молодшого шкільного віку казка, гра, використання рольових ігор.

Отже, за допомогою системи засобів виховного впливу вчитель здійснює виховання ціннісного ставлення до людей в освітньому процесі початкової школи. Від оволодіння гуманною стороною взаємин в дитячому віці багато в чому залежить майбутнє ціннісне ставлення до людей загалом.

Формування в учнів початкової школи вміння вчитися як ключової компетентності

Задорожна Світлана

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор І. В. Гавриш

В умовах особистісно орієнтованої парадигми освіти гостро постає потреба у формуванні в молодших школярів розгорнутої навчальної діяльності, тобто вміння вчитися. На цьому наголошено і у Концепції Нової української школи, де серед ключових компетентностей виділено «уміння навчатися впродовж життя». Проблема формування ключової компетентності «уміння вчитися» самостійно, нині є надзвичайно актуальною.

Проблему формування ключової компетентності «уміння вчитися» у своїх роботах розглядали такі науковці, як І. Єрмаков О. Савченко, С. Трубачова та інші.

Ключова компетентність «уміння вчитися» – особистісне, суб'єктивне утворення. Слід зазначити, що в початковій школі учні займаються переважно виконавською, репродуктивною діяльністю, яка є тільки фрагментом компетентності «уміння вчитися». І цього недостатньо для процесу учіння, активної пізнавальної діяльності та самоорганізації учня.

Уміння вчитися О. Савченко трактує як цілісне індивідуального утворення, яке містить кілька компонентів – змістовий, мотиваційний та процесуальний. Ядром цього вміння є процесуальний компонент (за О. Савченко).

Вчена О. Савченко зазначає, що для формування ключової компетентності «вміння вчитися» необхідно створити певні умови: стимулююче навчальне середовище, висококваліфікований учитель, обов'язково сприятливе виховання у сім'ї, де батьки підштовхують і спонукають учня пізнавати навколишнє і підтримують його природню допитливість.

Крім того, О. Савченко наголошує на важливості цілеспрямованого керівництва формуванням цих складників вміння вчитися.

Дієвими шляхами формування ключової компетентності «вміння вчитися» молодших школярів є: забезпечення чіткої мотивації до навчання; стимулювання і підтримка пізнавальної активності; під час вивчення навчальної інформації опора на практичну діяльність учнів; реалізація творчого потенціалу учнів; впровадження проблемно-пошукових методів та активних методів і прийомів навчання; залучення учнів до проектної діяльності тощо.

Навчальна діяльність кожного учня на уроці має бути організована таким чином, що він був активним учасником на кожному етапі уроку, відчував важливість і значимість своєї роботи, а також міг дати оцінку власним діям, проаналізувати отримані результати. Для того, щоб учень захотів вчитися, навчання має бути цікавим і захоплюючим, і, найголовніше, він повинен розуміти для чого він це робить.

Сформоване вміння вчитися у молодшого школяра закладає основу, яка забезпечить йому успішне навчання і розвитку у подальшому та у майбутній професійній діяльності.

Наступність творчого розвитку дітей дошкільного та молодшого шкільного віку

Захарова Альона

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. К. Рудічева

Принцип наступності між такими ланками освіти, як дошкільна та початкова, забезпечує неперервність здобуття освіти. І саме за допомогою творчого розвитку особистості можливо це здійснити якомога краще.

Проблему формування творчої особистості дітей на різних етапах їх навчання вивчали І. Волкова, В. Давидов, В. Козленко, О. Леонтєв, М. Лещенко, С. Рубінштейн, О. Савченко, С. Сисоєва, Л. Хомич та інші.

Провідні види діяльності дітей старшого дошкільного віку (пізнавальна, господарсько-побутова, художньо-естетична (ліплення, малювання, аплікація, конструювання, слухання музики, спів, хореографічна, театралізована) мають бути збережені і змістовно збагачені у молодшому шкільному віці так само, як здійснюється взаємозв'язок від легкого до більш складного упродовж навчання дитини у закладі дошкільної освіти.

Діти 3 року життя, які щойно прийшли до дитячого садочка, можуть зробити поробку або свій перший малюнок тільки разом із вихователем: розмальовувати гуашевими фарбами за допомогою техніки штампування готовими вирізаними фігурками з паралону; виготовляти маленькі найпростіші елементи з пластиліну (ягоди горобини для готової тарілочки). Діти молодшої групи (3-4 років) можуть вже працювати більш самостійно і приклеїти готові вже вирізані елементи та зробити аплікацію; малювати пензлем прості елементи (доріжку для Колобка, листочки на деревах); ліпити більш складні форми з пластиліну (бублик, тарілочка, Колобок). Діти середньої групи 4-5 років починають працювати із ножицями і навчаються вирізати нескладні прямі лінії; малюють сюжетні малюнки пензликами і вже використовують не тільки гуашеві фарби, а й акварельні; навчаються ліпити посуд (чашку з блюдцем), вареники, фрукти та овочі. Діти старшої групи (5-6 років) можуть вирізати не прості прямі лінії, а хвилясті, робити з квадрата круг, різати навскоси; з пластиліну ліпити людей, тварин, транспорт, де більше дрібних деталей; конструювати з паперу.

Таким чином, діти поступово навчаються більш складному. Тому варто здійснити поступовий перехід до навчання як нового провідного виду діяльності у перший (адаптаційно-ігровий) період початкової освіти. І саме у поєднанні з розвитком різних видів активності дитини, її творчої самореалізації, здійснюється формування нових компетентностей. Саме пояснюючи нове дитині за допомогою ліплення, малювання, конструювання, використання театралізації, дитині не тільки буде цікаво навчатися, а й легко. Тому що уявити щось набагато складніше, аніж побачити, відчувати. Так, наприклад, при вивченні теми вимірювання на уроці математики краще виготовити разом із учнями стрічки різного розміру та методом накладання дізнатись, яка з них довша.

Отже, у початковій школі необхідно забезпечити подальше становлення і розвиток особистості саме через творчість, зберігаючи взаємозв'язок із попередньою (ігровою) провідною діяльністю дитини.

Драматизація як засіб формування комунікативної компетентності молодших школярів

Захарова Анастасія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. К. Рудічева

Сьогодні вчитель початкової школи має створювати передумови для розвитку учня як гармонійної особистості, спроможної успішно навчатися в основній школі. Нині Нова українська школа – це школа самореалізації й самоактивізації особистості, а завдання вчителя – навчити учнів спілкуватися, сформувати людину, здатну творчо мислити, ухвалювати рішення, розв'язувати проблеми, мати свою позицію, брати на себе відповідальність, адаптуватися до умов життя, здатну до мобільності, швидкої зміни соціальних ролей, тобто бути людиною компетентною.

Сьогодення спонукає учителів початкових класів застосовувати нові форми та методи роботи з молодшими школярами, а одним із ефективних засобів для формування комунікативної компетентності є драматизація.

Проблему вивчення комунікативної компетентності досліджували багато педагогів і психологів. Педагогічні і методичні сторони цього питання розробляли педагоги: В. Бадер, М. Вашуленко, О. Біляєв, Т. Ладижинська, Л. Мацько, В. Сухомлинський, К. Ушинський, О. Хорошковська та інші. Психологічні аспекти проблеми формування комунікативної компетенції розкрито у працях Л. Виготського, М. Жинкіна, І. Синиці, Л. Щерби.

Поняття «комунікативна компетентність» Ю. Ємельянов тлумачить так – це вища здатність особистості, яка дає змогу розв'язувати проблеми, що виникають у різних життєвих ситуаціях, це конгломерат знань, мовних та позамовних умінь і навичок спілкування, набутих особистістю під час природної соціалізації, навчання та виховання.

Одним із ефективних засобів формування комунікативної компетентності молодших школярів є драматизація.

Гра-драматизація передбачає розігрування в ролях художнього літературного твору і відтворення характерних рис його героїв із збереженням послідовності авторського сюжету, є самостійним видом театральної діяльності дітей.

Так, у навчально-виховному комплексі «Авторська школа Бойка» у 2020-2021 навчальному році для учнів перших класів було введено новий навчальний предмет «Книжковий клуб». На уроках з цього предмету учні знайомились з літературними творами, які читали самостійно або у класі. Потім учням пропонувалось за сюжетом твору «розіграти» події. Виконуючи роль «артиста», учні прагнули самостійно створювати образ.

У процесі такої роботи учні не тільки мали «знайомиться» з переживаннями головних героїв твору, а й вчилися передавати їх емоції і почуття у грі, створювати образ, збагачували словниковий запас, вчилися вільно висловлювати думки і міркування, працювати у творчому колективі. Вистави на сцені перед публікою сприяли набуттю впевненості у вимові, вмінню перевтілюватись і імпровізувати.

Формування ІКТ-компетентності майбутнього вчителя початкових класів

Зеленова Марина

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Т. О. Довженко

Сучасні глобальні тенденції і перехід до інформаційного суспільства висувають нові вимоги до системи освіти. Педагог ХХІ століття повинен не лише володіти необхідним для професійної діяльності обсягом знань, а й вміти їх творчо використовувати в освітній діяльності: визначати цілі професійної діяльності; знаходити оптимальні способи реалізації поставленої мети; використовувати різноманітні інформаційні джерела; шукати і знаходити необхідну інформацію, оцінювати отримані результати; організовувати власну діяльність тощо. Для успішної підготовки майбутнього вчителя початкових класів необхідне формування певних компетентностей, які в результаті практичної діяльності та накопичення педагогічного досвіду будуть вдосконалюватися. Однією з них є ІКТ-компетентність. З огляду на це, проблема формування ІКТ-компетентності майбутнього вчителя початкових класів набуває все більшої актуальності.

Проблема формування ІКТ-компетентності майбутнього вчителя початкових класів завжди привертала увагу вчених. Вона знайшла відображення в дослідженнях М. Левшина, М. Жалдак, Ю. Машбиць, Н. Морзе, І. Смирнової, В. Шакотько, О. Шиман тощо.

Поняття ІКТ-компетентності є багатокомпонентним і включає в себе цілий ряд вимог до підготовки майбутнього вчителя початкових класів. Аналіз науково-педагогічної літератури дав нам змогу визначити ІКТ-компетентність як здатність особистості застосовувати спеціальні знання і вміння в галузі комп'ютерних та інформаційних технологій для вирішення професійних завдань, власного професійного саморозвитку та самовдосконалення.

Слід зазначити, що процес формування ІКТ-компетентності майбутнього вчителя початкових класів має три етапи і здійснюється в умовах інтерактивних форм навчання та під час позааудиторної діяльності, що сприяє розвитку і саморозвитку майбутнього фахівця, готового практично реалізовувати сучасні інформаційні технології навчання, здійснювати творчі проекти у всіх сферах майбутньої професійної діяльності та підвищувати власний рівень ІКТ-компетентності.

Отже, наше дослідження показало, що формування ІКТ-компетентності майбутнього вчителя початкових класів відображає змістовну характеристику професійної підготовки і включає: компоненти (когнітивний, ціннісно-мотиваційний, техніко-технологічний, комунікативний, рефлексивний); критерії (зацікавленість у процесі оволодіння інформаційними технологіями, спрямованість на пошук і освоєння соціокультурної і педагогічно значимої інформації, вибір адекватного способу подання інформації, вибір оптимального стилю спілкування, креативність, адекватна самооцінку значущості своєї участі в спільній роботі, емпатія, корекція власної поведінки); рівневі показники сформованості інформаційної компетентності (початковий, репродуктивний, евристичний, творчий).

Формування здорового способу життя молодших школярів в освітньому процесі початкової школи

Іванова Юлія

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Т. О. Довженко

Здоров'я – це перша і найважливіша потреба людини, яка визначає здатність її до праці і забезпечує гармонійний розвиток особистості. Саме здоров'я є найважливішою передумовою до пізнання навколишнього світу, самоствердження і щастя людини. Формування здорового способу життя – безперервний і цілеспрямований процес. Особливої актуальності проблема формування здорового способу життя набуває в початковій школі, що пов'язано з кардинальними змінами в звичному житті дитини та освоєнням нею нової соціальної ролі «учень». Саме в молодшому шкільному віці закладається фундамент здоров'я та звички до ведення здорового способу життя дорослої людини. З огляду на це, формування здорового способу життя молодших школярів в освітньому процесі початкової школи набуває дедалі більшої актуальності.

Проблема формування здорового способу життя молодших школярів в освітньому процесі початкової школи часткового відображена у наукових здобутках таких дослідників, як Н. Амосов, І. Пирогов, В. Сухомлинський, К. Ушинський тощо.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дав нам змогу визначити здоров'я як збереження і розвиток психічних, фізичних і біологічних здібностей людини, її оптимальної працездатності та соціальної активності.

Слід зазначити, що збереження і зміцнення здоров'я є найважливішими складовими роботи вчителя, адже від життєрадісності і бадьорості дітей залежить їх духовне життя, світогляд, розумовий розвиток і міцність знань.

У своїй роботі вчитель початкових класів повинен визначити наступні завдання щодо формування здорового способу життя:

- 1) формування системи знань про здоров'я та здоровий спосіб життя учнів;
- 2) формування в учнів потреби у збереженні здоров'я;
- 3) оздоровлення молодших школярів, профілактика захворювань;
- 4) формування в учнів моральної культури, самопізнання, умінь і навичок з фізичного і морального самовдосконалення;
- 5) використання молодшими школярами отриманих знань у повсякденному житті.

Отже, наше дослідження показало, що для успішного формування здорового способу життя молодших школярів вчитель початкових класів керується такими функціями: навчально-просвітницька (розширення кругозору, формування оздоровчо-гігієнічних знань); наукова (розширення знань про організм людини, його можливості і резерви, шкідливий і корисний вплив навколишнього середовища на організм дитини); виховна (формування особистості дитини як носія здорової культури); соціальна (соціалізація школярів в сучасному середовищі, вміння взаємодіяти в соціумі).

Сюжетно-рольова гра як засіб соціалізації дітей молодшого шкільного віку

Кабанова Наталія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман

Створення технологій соціального становлення дитини, їх практична реалізація щодо введення її в соціальну дійсність має здійснюватися на глибокому знанні і правильному використанні як психологічних закономірностей функціонування і розвитку особистості в молодшому шкільному віці, так і особливостей сучасного соціального середовища, в якому живе і зростає як особистість дитина – молодший школяр і яке слугує своєрідним «матеріалом» для процесу її соціалізації. Відтак, педагог має володіти науковими знаннями про природу соціуму, соціокультурного середовища, норми якого як необхідну умову своєї життєдіяльності свідомо чи неусвідомлено вбирає в себе дитина.

Проблеми соціалізації особистості розглядалися з філософських, соціологічних, психологічних, культурологічних, педагогічних позицій. Серед учених, які суттєво вплинули на дослідження проблеми соціалізації, слід назвати В. Абраменкова, К. Альбуханову-Славську, І. Беха, Л. Божович, Л. Виготського, Д. Ельконіна, О. Кононко, В. Кудрявцева, О. Леонтьєва, В. Мухіну, А. Петровського, Т. Рєпіна, Д. Фельдштейна та ін.

Найефективніше процес соціалізації у молодшому шкільному віці здійснюється через гру. Основна функція ігрової діяльності молодшого школяра – познайомити його з предметним світом, властивостями і якостями предметів, оволодіти способами дій з ними, розвинути здатність цілеспрямовано діяти з предметами відповідно до їх призначення. Відображення своїх знань про навколишнє середовище, природу, людей та їх взаємини, способи поведінки в різних ситуаціях – типове для ігор, спрямованих на соціалізацію особистості молодшого школяра.

Особливо результативно соціалізація відбувається в ході сюжетно-рольових ігор. Їх вплив на формування соціальної компетентності молодшого школяра полягає в тому, що завдяки ігровому наслідуванню та рольовому перевтіленню дитина знайомиться з нормами й моделями людської діяльності та взаємовідносин, які стають зразками для її власної поведінки.

У процесі такої гри вихованець «демонструє», наскільки він соціалізований. Сюжетно-рольова гра практично єдина сфера, де дитина може виявити ініціативу і творчу активність. І в той же час саме в грі вона вчиться контролювати й оцінювати себе, розуміти, що вона робить, учиться діяти правильно.

Отже, сюжетно-рольові ігри в комплексі з іншими виховними засобами являють собою основу формування гармонійно розвиненої активної особистості, здатної знаходити вихід із критичного становища, приймати рішення, проявляти ініціативу, тобто набувати тих якостей, які необхідні в майбутньому житті.

Цінності як основа змісту виховання у початковій школі

Казьміришен Тетяна

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент В. В. Ушмарова

Згідно з Концепцією «Нова українська школа», пріоритетного значення в розбудові нової школи набуває завдання формувати в учнів систему загальнолюдських цінностей – морально-етичних (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей) та соціально-політичних (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону, солідарність, відповідальність). Основним педагогічним засобом реалізації цілей виховання є зміст виховання.

Тривалий час зміст виховання розглядався як знання про те, «що таке добре, а що таке погано», правила, які схвалюються суспільством, «правильні» способи поведінки і діяльності. Такий підхід ефективний у суспільстві, що повільно розвивається, яке також називають традиційним суспільством. Але в сучасному світі, для якого характерна швидка зміна всіх суспільних відносин, їх складна і динамічна структура, стало неможливо визначити зміст, як досвід емоційно-ціннісних відносин, що схвалюються суспільством. Сучасний зміст виховання в Україні — це науково обґрунтована система загальнокультурних і національних цінностей та відповідна сукупність соціально значущих якостей особистості, що характеризують її ставлення до суспільства і держави, інших людей, природи, мистецтва, самої себе.

Цінності – один із універсальних, поряд з ідеалами і нормами, компонентів людського буття. Загальне поняття «цінність» було уведене до наукового обігу німецьким філософом Р. Г. Лотце у ХІХ ст. Одна із дефініцій цінностей є такою: цінності – це ієрархічно розташовані значення, що впорядковують для людини Всесвіт, довкілля, соціальні відносини, речі тощо.

Поняття «цінність» характеризується різними формами існування, та найчастіше розкривається через відображення у соціальній реальності сфери належного, значущого, необхідного та корисного. І. Бех зазначає, що принцип ціннісної орієнтації є ключовим принципом виховання, реалізація якого передбачає залучення дітей до взаємодії з навколишнім світом і сприяння формуванню ціннісних ставлень до цього світу з позицій сучасної культури.

Систему сучасних цінностей утворюють п'ять груп цінностей: фундаментальні (життя, людина, добро, природа, суспільство, щастя, справедливість, свобода, рівність, гуманізм, праця, знання, краса), національні (національна ідея, рідна мова, народні свята, традиції й звичаї, фольклор, національні символи), громадянські (демократичні права й обов'язки, толерантність, релігійна терпимість, повага до культурних і національних традицій інших народів), сімейні (любов, повага, вірність, взаємодопомога, взаємопідтримка, взаємопіклування, гармонія взаємостосунків, довіра, шанування предків), особисті (повноцінна життєва самореалізація себе як особистості, освіченість, морально-вольові якості, здоров'я).

Можливості інтерактивних технологій в освітньому процесі початкової школи

Клінгер Ірина

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Т. О. Довженко

Інтерактивні технології навчання стали невід'ємним складником освітнього процесу в початковій школі. Учитель початкових класів має бути готовим до доцільного, виправданого, своєчасного використання інтерактивних технологій. Такі технології якнайкраще реалізують діяльнісний підхід у комунікативній взаємодії учасників освітнього процесу. У молодшому шкільному віці діти вже починають розуміти, що можуть маніпулювати комунікативними партнерами, використовуючи штучно створені ними моделі поведінки, вони цілком володіють соціальною функцією мови, дізнаються, що мова відбиває соціальний статус людей, їх ролі, усвідомлюють, що слова, тон, якими вони вимовляються, форма спілкування залежать від взаємин, які склалися між людьми, що спілкуються. Діти досить швидко вловлюють нюанси мовлення і пристосовуються до комунікативних ролей. Досягненню мети на заняттях сприяє використання різноманітних методів і прийомів, таких як: бесіди, дискусії, створення середовища, що максимально заохочує до фантазії та творчого підходу, програвання ситуацій разом з героями казкових сюжетів.

Для підтримки інтересу у молодших школярів та досягнення позитивних результатів у соціально-комунікативному розвитку використовуються відеофрагменти мультфільмів і презентації. Використання інтерактивних технологій дозволяє зробити заняття емоційно забарвленими, привабливими викликає у дитини живий інтерес, є прекрасним наочним посібником і демонстраційним матеріалом, що сприяє результативності заняття. Так позитивним є те, що матеріал презентацій залучає різні канали сприйняття, які дозволяють закласти інформацію не тільки в фотографічному, але і в асоціативному фоні пам'яті. Цикл інтерактивних ігор в Microsoft PowerPoint знайомить дітей основними емоціями: радість, страх, смуток, здивування, злість. Такі ігри оформлені в єдиному стилі та мають певну структуру. У кожній грі є титульний лист, зміст, що виконує навігаційну функцію, піктограма емоції, уривок з мультфільму, що дає уявлення про зовнішні вираження емоції, ігри на закріплення уявлень про емоції: «четвертий зайвий», визначення емоційного настрою мелодії, проблемні ситуації на встановлення відповідності між емоцією і ситуацією тощо. Самі ігри мають ряд переваг для дитини: розвивають три види пам'яті зорову, слухову, моторну; підвищують мотивацію дітей до навчання, активізують мимовільну увагу шляхом використання нових способів подачі матеріалу; розвивають дрібну моторику, внаслідок керування мишею; підвищується самооцінка дитини через можливість виконувати завдання в індивідуальному темпі, самостійного виправлення помилок, системи заохочень.

Отже, системна і цілеспрямована робота з використанням інтерактивних технологій сприяє розвитку соціального інтелекту у дітей молодшого шкільного віку.

Особливості розвитку культури спілкування молодших школярів

Кодацька Світлана

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Т. О. Довженко

Формування особистості відбувається в ранньому віці. Дитина поступово пізнає суспільну культуру, яка передбачає виконання норм і культури спілкування з дорослими та однолітками, що базуються на повазі і культурній поведінці у побуті, суспільних місцях.

Молодший шкільний вік – особливий етап у формуванні особистості. Саме в цей час формується особистість – суспільна, колективна або, навпаки, егоїстична, індивідуалістська. Цей вік є найбільш значущим для засвоєння основ морального виховання: молодші учні вже можуть сприймати вимоги дорослих до своєї поведінки, вони піддаються зовнішньому впливу, схильні до наслідування. Про рівень вихованості учнів свідчать їх роздуми та висловлювання про себе, поведінку друзів та інших людей.

Ядром особистості, яка зберігається протягом всього життя, є образ «Я». Предметність цілісного образу «Я» як системи уявлень індивіда про себе та емоційно-ціннісного самостановлення складають особистісні цінності, котрі являють собою психологічні новоутворення, що відображають найбільш значущу для дитини узагальнену сферу навколишнього середовища, через відношення до якої вона розуміє та стверджує себе, своє «Я».

Особливо велике значення для психічного розвитку дитини має її спілкування з дорослими на ранніх етапах онтогенеза. У цей час усі свої людські, психічні і поведінкові якості вона набуває виключно через спілкування, тому що до початку навчання у школі, а ще точніше – до початку підліткового віку, вона позбавлена можливості самоосвіти та самовиховання.

У спілкуванні, спочатку через пряме наслідування (вікарне навчання), а потім через словесні інструкції (вербальне навчання), набувається основний життєвий досвід дитини. Люди, з якими вона спілкується, є для неї носіями цього досвіду, і ніякими іншими шляхами, крім спілкування з ними, цей досвід не може бути отриманий.

Правила взаємовідносин, культура спілкування передбачають обов'язкове враховування побажань, інтересів, станів іншої людини. У молодшому шкільному віці дитина повинна засвоїти наступні правила: до дорослих та дітей звертатися привітно, ввічливо, проявляти доброзичливість, бережливо відноситись до праці дорослих. Дитина має навчитися співвідносити свої бажання з бажаннями інших, поступово оволодівати вмінням коригувати свою поведінку відповідно до простих етичних норм.

Вчитель – один із тих дорослих, хто вводить дітей у світ людської культури, формує особистість дитини, а тому він має бути людиною високої загальної культури. Любов, чуйність, доброзичливість, справедливість – це ті якості, якими обов'язково повинен володіти педагог. Його взаємовідносини з дітьми мають будуватися на взаємній довірі та повазі.

Реалізація принципів інтегрованого підходу до навчання учнів перших класів НУШ

Кондратьєва Аніта

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор В. М. Гриньова

Одним із напрямків оновлення навчально-виховного процесу у початкових класах Нової української школи є проведення уроків на основі інтеграції навчального матеріалу з кількох предметів, об'єднаних навколо однієї теми.

Дослідженням дидактичних особливостей інтеграції змісту навчання займалися науковці, у дослідженнях яких висвітлюються різні аспекти інтеграції в освіті, зокрема її комп'ютеризації (Р. Гуревич), інтеграції знань учнів професійно-технічної школи (І. Козловська), теоретико-методологічні засади інтеграції знань у вищій школі (М. Берулава, І. Козловська, М. Чапаєв, І. Яковлев), проблеми інтеграції сучасного наукового знання (Н. Костюк, В. Лутай, Г. Кікец), інтеграція навчальних дисциплін у школі (А. Степанюк, Т. Гладюк), методологічні підходи до формування змісту освіти на інтегративній основі (С. Гончаренко) та ін.

Блискучим прикладом проведення інтегрованих уроків був досвід В. Сухомлинського. Його «уроки мислення в природі», які він проводив у Павлівській школі для 6-річних учнів, на наш погляд, є інтеграцією основних видів пізнавальної діяльності (спостереження, мислення, мовлення) з метою навчання, виховання і розвитку дітей 6-7 років.

Навчальна інтеграція полягає у відборі та поєднанні навчального матеріалу різних, найчастіше суміжних, дисциплін. У дидактиці виокремлюють такі види інтеграції: тематична інтеграція, тобто поєднання навчального матеріалу різних галузей знань з метою цілісного та всебічного вивчення наскрізних тем; повна інтеграція, яка передбачає створення інтегрованих курсів на основі залучення знань з різних навчальних предметів.

При реалізації завдань інтегрованого навчання в новій українській школі, інтеграція розглядається не як механічне об'єднання окремих питань з різних навчальних предметів, а як їх органічне взаємопроникнення. Воно дає якісно новий результат, нове системне й цілісне утворення – формування цілісної картини світу.

Впровадження в педагогічну практику інтегрованих уроків здійснює перебудову процесу навчання. У такий спосіб частково вирішується існуюча у предметній системі суперечність між розрізненими предметними знаннями учнів і необхідністю їх комплексного застосування на практиці, у трудовій діяльності та в житті людини.

Отже, інтегровані уроки є ефективною формою організації навчального процесу, яка позитивно впливає на розвиток розумових, творчих здібностей дитини, критичного мислення тощо.

Використання методу проєктів в освітньому процесі початкової школи

Кравченко Тетяна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В. О. Шищенко

Докорінна зміна вітчизняної системи освіти, реалізація Концепції «Нова українська школа» спонукає вчителя до пошуку таких методів, прийомів, форм роботи, які б не лише зацікавили учнів, а й залучили їх до якісно нових видів навчальної діяльності, самостійного пошуку нових знань. На наш погляд, такі умови для інтелектуального розвитку молодших школярів створює метод проєктів.

Проєкти для початкової школи у більшості випадків мають бути короткотривалими: натуралістичні проєкти (спостереження за природою, пророщення зерен, догляд за тваринами, фіксація змін клімату у різні пори року); та довготривалі навчальні проєкти (вивчення творчості окремих письменників, організація постійно діючих виставок, музейних куточків); постійно діючі виховні проєкти (вивчення історії рідного краю, культурних особливостей України та європейських та світових традицій, створення колективної творчої справи тощо).

Використання проєктної технології у початковій школі має свою специфіку: слід враховувати вікові та психологічні особливості учнів. Усі етапи проєктної діяльності повинні ретельно контролюватися вчителем, оскільки і теоретичних, і практичних знань та вмінь у молодших школярів ще недостатньо. Учителю початкових класів доцільно розробити алгоритм застосування методу проєктів у навчальній чи виховній роботі. Кожен проєкт передбачає: визначення мети, основних понять (що дуже важливо для початкової школи, оскільки діти ще мало володіють термінологією і потребують не просто визначень, а й тлумачення тих понять, якими будуть оперувати), формулювання завдань, які мають бути зрозумілими й посилюючими для виконання, формування групи дослідників (у класі може бути кілька груп для виконання одного проєкту), обговорення процесу виконання, варіантів дослідження, розподіл обов'язків, узагальнення результатів, презентація роботи. Для молодших школярів необхідним є проміжне обговорення результатів та керівництво з боку вчителя, оскільки вони ще не здатні до саморефлексії, оцінки результатів власної роботи. Важливим складником реалізації методу проєктів у початкових класах є оцінювання роботи, яке має відбуватися в процесі постійного обговорення досягнутих результатів, бути відкритим, прозорим, відображати результати роботи групи в цілому і кожного з учасників зокрема. Важливо, щоб усі учасники виконання певного проєкту усвідомили важливість власного внеску в загальний результат.

Отже, метод проєктів може активно застосовуватися в практиці початкової школи і позитивно впливати на розвиток пізнавальної активності учнів.

Особливості творчого розвитку молодших школярів

Лукашенко Валерій

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент С. О. Лавренко

Сучасні соціально-економічні перетворення в суспільстві диктують необхідність формування творчо активної особистості, що володіє здібністю ефективно і нестандартно вирішувати життєві проблеми. У зв'язку з цим перед школою постає важливе завдання розвитку творчого потенціалу підростаючого покоління. Значний внесок у розробку даного питання зробили психологи Л. Виготський, Г. Костюк, Г. Люблінська, Н. Менчинська, С. Рубінштейн та ін. Розвиток творчих здібностей дітей досліджували педагоги Г. Григор'єва, Б. Злотін, О. Липецький, О. Музика, М. Поташника, О. Савченко, О. Тихомиров, М. Янцур та ін.

Творчим розвитком називають динамічний процес формування особистості, спрямований на розширення спектру здібностей та особистісних якостей, які проявляються і збагачуються у практиці різних видів конструктивної діяльності, а результати її характеризуються новизною та оригінальністю. Індивідуальні особистісні якості людини, що визначають успішність виконання нею творчої діяльності різного роду, називаються творчими здібностями. Найважливішим фактором творчого розвитку дітей є створення умов, що сприяють формуванню їх творчих здібностей, серед яких основними є ранній фізичний розвиток, створення середовища, що випереджає розвиток дітей, умова максимального напруження сил, надання дитині великої свободи у виборі діяльності, доброзичлива допомога дорослих, створення творчої атмосфери в класі (розвиток почуття психологічного захисту дітей, повага до думок учнів, заохочення до створення власних ідей тощо).

Розумовий розвиток дитини залежить від того, наскільки вона бере участь у продуктивних видах діяльності, що характерне саме для початкової школи. Вчитель повинен залучати дітей до зображувальної діяльності (малювання, ліплення, аплікація), музичної діяльності (сприймання музики, ігри, хороводи), художньо-мовленнєвої діяльності (слухання казок, розповідей, читання віршів, створення власних творів), театралізованої діяльності (інсценування казок).

Дбаючи про розвиток творчих здібностей учнів, необхідно їх вчити не тільки тому, як розв'язувати ті чи інші проблеми, а й тому, де можна знайти відповідь на поставлені запитання. Уже в молодшому шкільному віці учні мають вміти користуватися довідковою літературою, знати, кому яке запитання можна поставити.

Завдання розвитку творчих здібностей учнів висуває певні вимоги до запитань вчителя. Встановлено, що на розвитку творчих здібностей школярів позитивно позначаються відкриті запитання, які мають декілька варіантів відповіді.

Отже, творчий розвиток молодшого школяра є складним та довготривалим процесом, який необхідно детально планувати і постійно забезпечувати.

Теоретичні основи формування фінансової грамотності молодших школярів

Майборода Олена

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, викладач К. В. Зозуля

Економіка відіграє значну роль в умовах сьогодення. Ринок праці ставить завдання формування активної особистості, яка буде володіти знаннями в економічній сфері, прагнути до цілеспрямованої реалізації своїх можливостей. Все це висуває перед системою освіти завдання формування фінансової грамотності молодших школярів.

Питанням підвищення фінансової грамотності населення в Україні присвячені роботи таких вітчизняних учених як О. Дудка, Т. Кізима, А. Незнамова, Б. Приходько, Н. Славянська, І. Соркіна, Т. Смовженко, Г. Фесенко, С. Юрія та ін. Проблему виховання фінансової грамотності в дітей молодшого шкільного віку досліджували С. Біденко, А. Гресь, І. Золотаревич та ін. Втім їх праці розраховані на сімейні заняття або систему неформальної освіти. Тому більшість дітей молодшого шкільного віку дізнається про гроші, їхню роль і функції самотужки, стихійно. Та іноді цей процес є не тільки тривалим, але ще й болісним як для особистості, так і для суспільства.

Однією з ключових компетентностей згідно Концепції «Нова українська школа» є ініціативність та підприємливість, що передбачає інтегрований підхід до формування фінансової грамотності в молодших школярів.

Фінансова грамотність – сукупність знань, вмінь та навичок, потрібних для прийняття відповідальних фінансових рішень; здатність розуміти зміст фінансових продуктів і послуг.

Дослідники виокремлюють десять основних навичок фінансової грамотності, яких людина набуває, шліфує, потім вдосконалює впродовж життя: заощаджувати, вестилік грошам, домагатися достойної оплати своєї праці, витрачати розумно, говорити про гроші, жити за коштами, вкладати гроші, проявляти підприємливість, повертати борги, змінювати світ за допомогою грошей.

Перший досвід застосування цих умінь учні мають отримати вже у початковій школі, що відбувається в два етапи:

- 6-8 років (1-2 класи) – навчаються практичної поведінки з грошми;
- 9-11 років (3-4 класи) – навчаються розумно витрачати.

Розвиток підприємницьких здібностей у початковій школі передбачає розвиток новаторських здібностей для впровадження нових технологій, продуктів, методів організації виробництва.

Це саме ті компетенції, які необхідно мати сьогоднішнім молодшим школярам для формування нового покоління підприємницько орієнтованих та фінансово освічених українців. Отримавши основи фінансових знань в початковій школі, дітям буде легше і доступніше освоювати нові вершини економіки в основній, а потім і в старшій школі, що має важливе значення для формування і вдосконалення особистості людини – громадянина своєї країни.

Особливості розвитку творчих умінь учнів початкових класів у процесі гурткової роботи

Пчельникова Ірина

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент В. В. Ушмарова

Сьогодні однією з провідних у педагогіці є проблема розвитку творчих умінь особистості, оскільки сталий розвиток суспільства – це шлях творчого зростання, долаття стереотипів і знаходження інноваційних, нестандартних рішень. Початкова школа потребує оновлення наукового підґрунтя, яке б дало змогу учителям розвивати творчий потенціал і забезпечувати цей складний процес на належному науковому і професійному рівні.

Особливості розвитку творчої особистості в своїх працях досліджували Д. Богоявленська, Л. Виготський, О. Матюшкін, В. Моляко, В. Рибалка та інші. Проблему розвитку творчих умінь особистості розкрито в працях Н. Бібік, С. Доценко, К. Нечипоренко, Л. Онофрійчук, С. Уфімцевої, В. Шадрікова та інших.

Творчість – це діяльність, результатом якої є створення нових матеріальних і духовних цінностей. Творчість має подвійний психологічний аспект: особистісний (здібності, мотивація) і процесуальний (компетентності, знання, уміння, навички). Ці два аспекти тісно пов'язані між собою: успішність формування знань, умінь та навичок залежить від здібностей.

Під творчими вміннями ми розуміємо таку діяльність учня, яка породжує щось нове, відрізняється неповторністю, оригінальністю, унікальністю, новизною. Така думка є основоположною для формування і розвитку творчої особистості в освітньому процесі сучасної школи.

Дослідники виокремлюють основні педагогічні умови до організації занять з розвитку творчих умінь, а саме: створення сприятливого середовища, творчої атмосфери, що сприяє зацікавленості; використання різноманітних форм та методів організації творчої діяльності; стимулювання учнів до розмірковування, використання різних способів виконання завдань без страху помилитися; врахування індивідуальних особливостей і можливостей дітей; дотримання системності та етапності в процесі формування творчих умінь; створення атмосфери, що сприятиме самовираженню; інтеграція різних видів творчості (театральної, літературної, музичної, образотворчої).

Особливу роль в розвитку творчих умінь відіграє гурткова робота. Вона не обмежена вимогами програми, не є конкретизована у змісті, саме це дозволяє урізноманітнити форми діяльності гуртка, доторкнутися до різних видів мистецтва та поєднати різні техніки виконання того чи іншого виробу.

Ефективність формування і розвитку творчих умінь у гуртковій роботі здебільшого залежить від уміння керівника організувати творчу діяльність школярів та вдало підібрати завдання. Одними з ефективних вправ, що розвивають творчі уміння є: нестандартне використання предметів, малювання за допомогою друдлів, малювання одного й того ж самого предмету різними способами, створення власних книжок, гра в асоціації, лінгвістичні ігри тощо.

Формування самостійності учнів початкової школи

Райкова Анастасія

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент В. В. Ушмарова

Основне завдання Нової української школи – підготувати школярів до самостійного життя. Дитина має навчитись бути самостійною. Тому, одним з ціннісних орієнтирів освіти стає формування вміння навчатися, як першого кроку до самоосвіти та самовиховання.

У дослідженнях самостійності дітей існує безліч різних напрямів. Дану проблему розглядали в своїх роботах ще давньогрецькі філософи Сократ, Платон, Арістотель. Уже на перших етапах вивчення проблеми їм вдалося глибоко і всебічно обґрунтувати значущість такого явища як самостійне опановування знань дитиною. Вчені доводили, що розвиток мислення людини буде успішно відбуватися виключно в процесі її самостійної діяльності.

З цього часу методи самостійної роботи учнів були постійно в колі наукових інтересів педагогів і психологів. Узагальнення провідних підходів до визначення поняття «самостійність» дозволяє виокремити в даному понятті три компоненти:

- 1) незалежність, тобто здатність дитини самостійно, без будь-чиєї участі, брати повну відповідальність за будь-які свої дії;
- 2) готовність дитини відповідати перед суспільством за отримані результати будь-яких своїх дій;
- 3) переконаність дитини в тому, що з моральної точки зору вона вчинила правильно.

Самостійність, саме та якість, завдяки якій цілі і завдання навчального процесу будуть досягнуті. Найперші передумови до самостійності починають формуватися у дитини ще до початку навчальної діяльності. Далі самостійність формується із дорослішанням молодшого школяра і на кожному віковому етапі має свої особливості.

Оскільки становлення основних якостей особистості відбувається в молодшому шкільному віці, формувати самостійність в учнів необхідно саме на початковому етапі навчання. У цьому віці самостійність дитини характеризується її вмінням самостійно мислити, а також характеризується здатністю молодшого школяра до орієнтації в абсолютно новій для нього ситуації, коли він сам ставить перед собою завдання, розв'язує питання і знаходить правильний підхід до вирішення завдання. Самостійність в цьому віці, також характеризується і певною мотиваційною установкою, що спонукає молодшого школяра діяти без допомоги дорослого.

Для того, щоб учні початкових класів почали контролювати і оцінювати свою власну діяльність на уроці їм необхідна допомога у формуванні самостійності. Формування самостійності можливе за умови, якщо навчальний процес є цілеспрямованим, довільним, результативним та обов'язковим. Також, потрібно приділяти більше уваги вольовим процесам, які є провідною ланкою в розвитку самостійності особистості.

Інтерактивні технології навчання як засіб розвитку творчої особистості молодшого школяра

Ремінна Ілона

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. К. Рудічева

В умовах розбудови української державності, культурного та духовного відношення українського народу сьогодні в сучасному світі, розвиток творчої особистості молодшого школяра стає пріоритетним завданням у системі освіти. Саме творчість є однією з головних рушійних сил, що забезпечує всебічний розвиток та прогрес в усіх сферах людської діяльності.

Одним із ефективних засобів розвитку творчості молодших школярів в початковій школі є впровадження інтерактивних технологій, які дозволяють створити комфортні умови для прояву творчих задатків, а згодом і творчих здібностей школяра.

Дослідженню проблеми впровадження інтерактивних технологій навчання присвячені роботи таких педагогів та психологів, як С. Бричок, М. Кларен, Л. Пироженко, Р. Павлюк О. Пометун та інших.

Слово «інтерактив» прийшло до нас з англійської мови від слова «interact», де «inter» – взаємний, «act» – діяти. Інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу, тобто це спосіб взаємодії чи бути в діалозі з чим-небудь (книга, комп'ютер), або ким-небудь (учень, учитель). Таке розуміння поняття дає можливість стверджувати, що інтерактивне навчання – це діалогічне навчання, яке забезпечується завдяки взаємодії-співпраці вчителя та учня, викладача та студента.

Це такий навчальний процес, який передбачає колективну, групову роботу, де всі є рівноправними та рівнозначними учасниками освітнього процесу.

Виділяють такі технології інтерактивного навчання:

- технологія кооперативно-групового навчання; технологія кооперативно-групового навчання; технології ситуативного моделювання; технології опрацювання дискусійних питань.

Вибір будь-якої з методів активного навчання залежить від конкретних завдань навчання, специфіки освітнього процесу, підготовки учителя початкових класів і молодших школярів.

Саме у взаємодії учнів у групі відбувається стимулювання творчого мислення, інтенсивний обмін ідеями і міркуваннями, пошук і знаходження нових шляхів вирішення завдань, які пропонує учням учитель.

Інтерактивне навчання активно залучає всіх учнів до плідної роботи, значно підвищується культура спілкування, поглиблюється потяг до взаємодії з людьми в різних ситуаціях, інтенсивно формуються організаційні навички.

Завдання учителя початкових класів – вміло організовувати і впроваджувати інтерактивні технології навчання, заохочуючи учнів до творчої роботи, що сприяє розвитку творчих здібностей молодших школярів, а у майбутньому – творчої особистості, здатної долати життєві перешкоди і знаходити самовияв у творчості.

Поняття толерантності та його історичні витоки

Синенко Аліна

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент В. В. Ушмарова

Оскільки переважною частиною населення ЄС в якості європейської цінності визнається свобода всіх індивідів як право на самовизначення цілей та цінностей життя, то базовою цінністю європейців може вважатись толерантність. Сутність толерантності, на думку переважної частини дослідників, полягає у вільному сповіданні кожним громадянином моральних, соціально-політичних чи світоглядних переваг, які допускають лояльне ставлення до аналогічного вибору інших. Толерантність розуміється як терпимість до іншого роду переконань, а тому вона необхідна у ставленні до особливостей різних народів, націй і релігій.

Саме поняття «толерантність» увійшло в науковий ужиток у XVI столітті за часів Нантського едикту 1598 року, тоді, коли вийшло безліч законів про терпимість і коли французькі протестанти і гугеноти отримали права і дозволи на вільний розвиток релігійного життя. До фундаментальної схеми європейських цінностей толерантність потрапила за Нового часу, коли формувались основні інститути ліберального громадянського суспільства. У релігійній сфері воно виражається у принципах віротерпимості, релігійної свободи та свободи совісті.

Розквітом понять «терпимість» і «толерантність» стали доба Просвітництва і Реформації. Філософія Просвітництва розглядала толерантність у морально-правовій царині як моральну чесноту особистості. З історичного погляду, віротерпимість – проміжне розв'язання проблеми толерантності в перехідний від традиційного до сучасного суспільства період.

Основи теорії толерантності були закладені Дж. Локком у праці «Послання про віротерпимість». Автор цього твору, зокрема, зауважував, що «Терпимість щодо тих, хто в релігійних питаннях дотримується інших поглядів, настільки узгоджується з Євангелієм і розумом, що сліпота людей, які не бачать п настільки ясному світлі, видається чимось жахливим». Продовженням вищезгаданої праці стало дослідження Дж. Ст. Міля «Про свободу», а сучасну версію цієї теорії, що відповідає стану плюралістичного суспільства, дав Дж. Ролз у працях «Теорія справедливості» і «Політичний лібералізм».

Багато нового в підході до принципів толерантності і справедливості з'явилося після Другої світової війни. Велику роль відіграли міжнародні організації, у першу чергу, Організація Об'єднаних Націй. Значних зусиль у напрямі матеріалізації категорії толерантності в сучасному житті доклала Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО). Саме 28-ю сесією Генеральної конференції ЮНЕСКО 16 листопада 1995 р. була прийнята Декларація принципів толерантності. Автори документу переконані, що толерантність означає повагу, прийняття і правильне розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, наших форм самовираження і способів прояву людської індивідуальності.

Реалізація наступності в освітньому середовищі початкової школи

Танкова Діана

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Т. О. Довженко

Ми розглядаємо наступність у системі освіти як встановлення взаємозв'язку між суміжними її ланками з метою послідовного вирішення завдань навчання і виховання. Навчання з дотриманням наступності формує дієвість, активність знань і умінь, здатність правильно використовувати їх при вирішенні теоретичних і практичних завдань. Наступність закладу дошкільної освіти і школи передбачає взаємозв'язок змісту їх виховної та освітньої роботи, методів її здійснення, тобто перехід дітей у школу з таким рівнем загального розвитку і вихованості, який відповідає вимогам шкільного навчання. Працівники дошкільних установ повинні добре знати вимоги, які висуваються до першокласників, і відповідно до них готувати старших дошкільників до систематичного навчання. Наступність закладу дошкільної освіти і школи здійснюється як за змістом навчання і виховання, так і за методами, прийомами, організаційними формами освітньої роботи. Важливою умовою успішного навчання дитини в школі є наявність у неї відповідних мотивів. Учитель початкової школи для підвищення ефективності навчання використовує ігрові прийоми, які часто застосовуються в дитячому садку; вихователь закладу дошкільної освіти включає в процес розвитку спеціальні навчальні завдання, вправи, поступово ускладнюючи їх, і тим самим формує у дошкільників передумови навчальної діяльності. Заняття як форма навчання у дитячому садку передують уроку в школі. Формування готовності до навчання в школі означає створення у дітей передумов для успішного засвоєння навчальної програми й уходження в учнівський колектив. Це тривалий і складний процес, метою якого є всебічний розвиток дошкільнят. Необхідно розрізняти спеціальну і загальну готовність дитини до навчання в школі.

Спеціальна готовність визначається наявністю у неї знань, уявлень і вмінь, які складають основу вивчення, перш за все таких шкільних навчальних предметів, як рідна мова та математика. Загальна готовність визначається її фізичним і психічним розвитком. Дитина повинна бути готова не тільки до нової діяльності в школі, але й до нового соціального статусу учня, який має свої права та обов'язки.

Отже, головним завданням для реалізації наступності між закладом дошкільної освіти і початковою школою є всебічне виховання і розвиток дитини, що здійснюється з урахуванням усіх фізіологічних, психологічних, інтелектуальних особливостей. Наступність виховної та освітньої роботи закладу дошкільної освіти і початкової школи створює умови для гуманного переходу з однієї освітньої сходинки на іншу, успішної адаптації до нових освітніх умов, усвідомлення дитиною нових соціальних ролей, створює позитивну мотивацію в процесі опанування нових знань. Учитель початкової школи має бути готовим до реалізації принципів наступності, як провідних у роботі з першокласниками.

Проектна діяльність як форма активності молодшого школяра

Теплова Ольга

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент С. О. Лавренко

Одним з найважливіших питань сучасного освітнього процесу є організація такого навчання, яке допомагає формувати вміння самостійно здобувати нові знання, збирати необхідну інформацію, висувати гіпотези, робити висновки. В початковій школі це вирішується, зокрема, через організацію проектної діяльності учнів. Сутність, методи та особливості проектного навчання в початковій школі досліджували Л. Забродська, О. Землянська, Н. Іванова, О. Онопрієнко, Н. Пахомова, Л. Хоружа, А. Цимбалару та ін.

Науковці проектну діяльність учнів визначають як:

- спільну навчально-пізнавальну, творчу або ігрову діяльність учнів, яка має загальну мету, узгоджені способи діяльності та спрямована на досягнення певного результату;
- сукупність прийомів і операцій теоретичного освоєння дійсності та практичної реалізації задумів, планів, самостійного дослідження навчальних проблем з наступним оформленням теоретико-практичного результату у вигляді проектної роботи – проекту;
- форму навчально-пізнавальної активності учнів, що полягає в мотивованому досягненні свідомо поставленої мети для створення творчих проектів, у забезпеченні єдності та наступності різноманітних аспектів процесу навчання, а також є засобом розвитку особистості учня та ін.

Залежно від домінуючої галузі знань та вікового складу учасників, структура проектної діяльності учнів включає етапи постановки мети (організація проекту), планування роботи, виконання та перевірки результатів (підсумок проекту).

Першочергове значення має усвідомлення учнями поставленої учителем завдання та самостійне висування власних завдань діяльності в безпосередньому зв'язку з її мотивами.

Формування проектної діяльності має за педагогічну мету розвиток в учнів умінь самостійно здійснювати всі її етапи й переходити з одного на інший: від формулювання мети власної діяльності – до адекватного виконання проектних операцій, від реалізації проекту – до самоконтролю та самооцінки. Цей процес проходить кілька стадій: спочатку учні ознайомлюються з новим видом діяльності, усвідомлюють його смисл; потім відбувається початкове оволодіння ним; нарешті – самостійна розробка навчальних проектів. Так формуються проектні вміння, які полягають у здатності виконувати проектні дії.

Отже, проектна діяльність як форма навчально-пізнавальної активності учнів володіє значним розвивальним потенціалом і дозволяє учням початкової школи оволодіти значним арсеналом методів дослідження, а вчителю – надати пріоритет різним видам самостійної діяльності учнів.

Шляхи формування читацької компетентності молодших школярів

Шитеєва Анна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент А. А. Ємець

Останнім часом ми є свідками інтенсивного впровадження в педагогічну галузь реформ, мета яких – формування компетентностей учнів та підвищення їх рівня зацікавленості до пізнання себе і світу навколо. Суттєвого переосмислення зазнає літературний напрямок: акцентується увага на читацькій компетентності. Головним стає розуміння текстів різних тем і жанрів та уміння давати особистісну оцінку прочитаному.

Результати моніторингових досліджень рівня навчальних досягнень учнів 2-х і 3-х класів з читання, проведених МОН України, показали, що багато учнів не володіють основними читацькими вміннями. Проведене нами дослідження, також, показує, що тільки третина опитуваних мають достатній рівень читацького кругозору і може самостійно обирати та з задоволенням прочитати книгу. Отже, в освітньому середовищі наявна криза «нечитання». Саме тому, програмні документи НУШ, звертають значну увагу на міжпредметну інтеграцію, спрямовану на розвиток читацької компетентності.

У своєму дослідженні ми зосередили увагу на інтеграції літературного читання і музичного мистецтва. В дослідженнях вчених, проблема впливу інтегративних зв'язків предметів цих циклів на формування читацької компетентності учнів поки не знайшла всебічного висвітлення. Такі вчені як: Б. Яворський, В. Фоменко, Д. Кабалевський, Є. Назайкінський, Л. Кондратова, М. Масол, Ю. Юцевич та ін. досліджували лише окремі складові цієї проблеми. Аналіз науково-методичних джерел, дозволив з'ясувати, що таке поєднання має значні дидактичні можливості: виховує емоційну культуру учнів, покращує виразність читання, увагу до співрозмовника та розуміння твору. Внаслідок – з'явиться інтерес до навчання. Однак підготовка та реалізація інтегрованих уроків може супроводжуватися певними складнощами: правильно зіставити матеріал навчальних програм з предметами для побудови таких уроків, методично грамотно «сконструювати» заняття, обрати оптимальне навантаження та матеріал на урок.

Під час дослідження був дібраний навчально-дидактичний матеріал для створення програми інтегрованого курсу «Літературне читання та музика». Основним матеріалом було обрано створений нами раніше посібник із віршами видатних письменників різних століть, які стали піснями з аудіододатком. На даний час, відбувається розробка і апробація розроблених інтегрованих уроків, ігор і вправ, спрямованих на розвиток читацької компетентності школярів та їх активне залучення до читання.

Враховуючи наші попередні результати досліджень, можемо передбачити, що впровадження розробленої програми, активізуватиме мислення та мовленнєві здібності учнів, сприятиме процесу становлення особистості та формуватиме естетичні почуття, а головне – це може стати одним з найперспективніших шляхів розвитку читацької компетентності учнів початкової школи.

СЕКЦІЯ 2

АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ

Педагогічні умови використання казок в освітньому процесі початкової школи

Барабаш Оксана

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор В. М. Гриньова.

«Нова українська школа» зорієнтована на дитиноцентризм. Піклується про розвиток дитини і про збереження дитячого світу мрій, на якому зростає свідомо особистість, яка живе за загальнолюдськими цінностями.

Сучасне суспільство швидко розвивається. Особливо у технічному напрямі. Навіть маленькі діти використовують гаджети, які шкідливо впливають на здоров'я, а саме: збільшується гіперактивність і агресивність дітей, формується занижена самооцінка, низька соціалізація, зменшується загальний рівень розумових здібностей (виникає атрофія синтетичних функцій мислення). Зниженню або зняттю цих негативних впливів сприяє арт-терапія, до якої входить казкотерапія. Її вважають досить ефективним засобом усунення означених негативних впливів. Казкотерапія пройшла апробацію в індивідуальній, парній, груповій терапії позашкільних закладів. Тому її доцільно використовувати в освітньому процесі початкової школи, застосовуючи різноманітні методи. Розповідь казки-повчальної-історії, складання особистої-казки для дитини, показ святкової казки-на-столі, казка-на-колінах, ігрова казка-на-столі, в яку діти далі граються самі.

Учитель, готуючись до заняття, обирає казку, додатковий матеріал, створює позитивну атмосферу, читає / розповідає / малює казку, потім завершує її, надає дітям час для осмислення. У прадавні часи, коли не було писемності, дорослі розповідали дітям казки. Дорослий виражав при цьому свої емоції та почуття, ставлення до подій, що відбуваються не лише в казці, але й в оточенні. Діти сприймали образ і той духовний світ, що передає казкар - без визначень, не аналізуючи сутність добра і зла.

Учитель повинен бути готовий так донести казку, щоб сформувати мислення і особистість учня. Для цього він повинен вміти сприймати світ думок, мрій, фантазій, відчуттів, як реальний світ. Враховувати принципи безумовного прийняття внутрішнього світу дитини; об'єктивності; результативності. Казкотерапію за функцією поділяють на:

- діагностичну - допомагає визначити стан дитини, мету подальшої роботи;
- прогностичну - відкриває особливості поведінки дитини, пояснює, як вона бачить навколишній світ;
- виховну – дозволяє навчити дитину простих істин, виховати в ній якості особистості, які потрібні для розв'язання проблемних ситуацій;
- коригувальну - допомагає замінити "небажану" поведінку на "необхідну".

Застосовуючи казкотерапію, учителю потрібно враховувати чутливі періоди розвитку дитини, наголошувати кожного разу на позитивних моментах народної казки, міфу, билини, легенди, Біблії, художньої казки, художнього твору.

Підготовка майбутніх учителів початкових класів до використання арт-технологій у роботі з молодшими школярами

Кусік Аліна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент С. О. Лавренко

Концепція НУШ висунула цілу низку вимог до підготовки сучасного вчителя початкових класів. Ці вимоги пов'язані не лише з оновленням змісту навчання, що зумовлено збільшенням обсягів знань та інформаційними потоками, до яких залучена сучасна дитина. Зміни стосуються, насамперед, методів прийомів, форм роботи, які б заохочували молодших школярів до навчання й розвивали їх творчий потенціал. До одного з перспективних методів відносимо арт-терапію.

Арт-терапія – один із пом'якшувальних і в той же час глибоких методів в арсеналі педагогів. Вона відкриває простір для творчих пошуків майбутніх учителів початкових класів, адже прийняття і переробка образної інформації мають рівнозначну цінність і доповнюють одна одну. Кращого інструменту, ніж казка, малюнок, гра, розповідь, людство ще не вигадало. Засоби арт-терапії розвивають творчий потенціал молодших школярів, допомагають формувати особистість, її світогляд, життєві стратегії та сценарії, навчаючи дитину бути творцем власного життя.

Упровадження арт-терапії в освітній процес сприяє вирішенню як виховних та психо-корекційних завдань, так і до розвитку творчого ставлення до дійсності, зокрема до навчання, спілкування, групової та сімейної взаємодії. Арт-терапію доцільно використовувати як ефективний профілактичний і корекційний метод допомоги молодшим школярам при порушеннях адаптації в новому колективі; для соціально-психологічної допомоги дітям, які мають труднощі у навчанні; у процесі діагностики і корекції емоційної сфери, для розвитку творчого потенціалу учня тощо.

До основних засобів арт-терапії віднесемо: казкотерапію (методика, що використовує казкову форму, ореол чарівництва для інтеграції дитини, розвитку творчих здібностей, адаптивних навичок, удосконалювання способів взаємодії з навколишнім світом), ізотерапію (різноманітні заняття з дітьми, в основу яких покладені різні методи образотворчого мистецтва), музичну терапію (стародавню й найбільш розвинену форму лікування засобами мистецтва) тощо.

Отже, підготовка майбутніх учителів початкових класів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів засобами арт-терапії є дуже актуальним завданням. Адже на вчителя початкової школи покладено відповідальність розвивати творчу особистість учня, виявляти його здібності, створювати сприятливу атмосферу на уроках, формувати систему морально етичних цінностей. Учні потребують учителів, які будуть їх розуміти і навчати творчо. Тому важливою є переорієнтація підготовки майбутнього вчителя з просвітництва до ролі дослідника, агента змін, здобувача ефективних засобів навчально-виховної роботи в інтересах розвитку творчого потенціалу дитини.

Використання казкотерапії, як інтегрального методу арт-терапії, в освітньому процесі

Онуфрієнко Анастасія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л. С. Філатова

На сучасному етапі розвитку освіти початкова школа переживає реформування. У зв'язку з цим актуальності набуває питання підготовки закладів освіти до Нової української школи, а саме впровадження різних методів арт-терапії, зокрема казкотерапії у навчання молодших школярів. Казка супроводжує людину протягом усього життя, допомагає їй успішно спілкуватися та ефективно засвоювати життєві уроки. Казка для дитини – це не просто небилиця, це фантазія, це особлива дійсність світу почуттів.

Видатні письменники, психологи, педагоги наголошували на розвивальному і виховному значенні казки (С. Русова, І. Франко, К. Ушинський, Л. Толстой, В. Сухомлинський та ін.). Розглядають роботи з казкою у своїх працях сучасні дослідники, педагоги-практики (А. Богуш, Н. Вітковська, Т. Гризоголова, Д. Джола, Н. Лисенко, Ю. Мандрик, О. Савченко, О. Чебикін, А. Щербо та ін.) та психологи (О. Запорожець, Н. Карпинська, Т. Рубцова, Н. Молдавська та ін.).

Казкотерапія є інтегральним методом арт-терапії, який природно включає практично всі інші напрями – малюнок, живопис, драматизацію, музику, танець, бібліотерапію, грим, ляльки тощо. Водночас казкотерапія є і системою передачі досвіду, і платформою для розвитку інтуїції, вона допомагає розвивати творчий потенціал дитини, розвиває уяву та сприяє набуттю в неї певних знань. Це інструмент, завдяки якому можливо виявити саме ті риси особистості, які ще не проявилися.

У казці ми зазвичай знаходимо всі види людських проблем та моделі їх вирішення. Підбираючи казки згідно з віковим і розвитком дитини, ми можемо застерегти її від виникнення психо-емоційних проблем та досягти успіху у вирішенні тих питань, з якими вона вже зіштовхнулася. У початковій школі саме це і є основною метою застосування казкотерапії. Існують різні прийоми роботи з казками: по-перше, розповідання казок, що допоможе розвинути в дитині творчість і уяву; по-друге, переписування казок. Зможе адаптувати кожен казку під здобувача освіти, а також прибрати з казки ті фактори, які викликають напруження та неприємні емоції у дітей молодшого шкільного віку: по-третє, постановка казки з допомогою ляльок. Дозволить вивільнити емоції, які зазвичай дитина з різних причин не проявляє у повсякденному житті; по-четверте, малювання за мотивами казок. В малюнку дитина проявить свої асоціації, аналізуючи які, здобувачі освіти можуть дати оцінку поведінки казкових героїв та проговорити мотиви їх поведінки та дій; по-п'яте, складання казок допоможе здобувачу освіти проявити уяву та творчість, а також сказати про свої страхи та проблеми.

Отже, застосування казкотерапії дає можливість розширити і поглибити рівень пізнавальної активності, пробудити у дітей прагнення до вивчення навчального матеріалу, а також розвивати їхні творчі здібності.

Роль арт-терапії у підготовці майбутніх вчителів початкових класів

Трохименко Тетяна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук Н. О. Агаркова

В сучасних умовах реформування всіх ступенів освіти особливого значення набувають проблеми, пов'язані з підготовкою майбутніх вчителів початкової школи, які повинні володіти новими професійними компетенціями, що відповідають викликам ХХІ століття.

У професійному стандарті, який встановлює чіткі вимоги до виконання певних трудових функцій фахівців освітньої сфери говориться, що вчитель поряд з іншими повинен володіти вміннями організовувати різні види позаурочної діяльності, в тому числі художньо-продуктивну.

В Енциклопедичному словнику з психології та педагогіки продуктивна діяльність визначається як «діяльність дитини з метою отримання продукту (споруди, малюнка, аплікації, ліпний вироби тощо), що володіє певними заданими властивостями». Там же йдеться, що основними її видами є конструктивна і образотворча діяльність. Тобто, художньо-продуктивна діяльність - це діяльність по створенню продукту, що має певну художню цінність. Але, щоб вміти організовувати як художньо-продуктивну, так й інші види творчої діяльності, вчитель сам повинен володіти творчими здібностями. Розвитку творчого потенціалу майбутніх вчителів багато у чому сприяють інноваційні педагогічні технології, а саме арт-технології. У широкому розумінні, арт-технологія - це навчання, що реалізовується за допомогою різних засобів художньої творчості.

Арт-технології в освіті, поєднуючи методи арт-терапії та арт-педагогіки, спрямовані на вирішення завдань комунікації, художнього розвитку, соціально-психологічної корекції особистості дитини, полегшення процесу навчання, розумової діяльності. Важливо що арт-технології мають міждисциплінарний характер, й, більш того, розімкнуті в усі предметні області шкільної освіти. У цьому плані застосування арт-технологій в якості обов'язкового педагогічного інструменту - один з перспективних шляхів в освітньому процесі. Складова терміна «арт» акцентує увагу на образотворчій творчості, але в роботі часто використовуються музика, рухи, казки тощо.

Головна фігура в арт-терапевтичному процесі - особистість, яка прагне до саморозвитку та розширення своїх можливостей. Сутність же арт-педагогіки полягає в гармонізації особистісної сфери дитини, її адаптації у сучасному світі в процесі виховання, навчання та розвитку засобами мистецтва через художньо-творчу діяльність. Особливість технології арт-терапії у тому, що вона використовує невербальні способи самовираження і спілкування. У сучасних умовах арт-терапія поєднує в собі: ізотерапію, імаготерапію, казкотерапію, куклотерапію, музикотерапію, кінезіотерапію, пісочну терапію тощо.

Отримані в процесі професійної підготовки знання та вміння з арт-технологій майбутні вчителі зможуть реалізувати у: вигляді окремих прийомів, технік, під час виховних заходів та уроків; в сфері додаткової освіти тощо.

Музикотерапія як засіб розвитку емоційного інтелекту молодших школярів

Чижмак Анастасія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. К. Рудічева

На сучасному етапі реформування системи освіти актуальним є компетентнісний підхід до побудови освітнього процесу. Формування ключових компетентностей передбачає наявність в учнів наскрізних умінь, серед яких є розвиток емоційного інтелекту. Сьогодення спонукає учителів початкових класів застосовувати нові форми та методи роботи з молодшими школярами, а одним із ефективних засобів для розвитку емоційного інтелекту є музикотерапія. У зв'язку з цим, проблема використання музикотерапії як засобу розвитку емоційного інтелекту молодших школярів набуває актуальності.

Питання розвитку емоційного інтелекту молодших школярів розглядали: І. Андреева, Р. Бар-Он, Х. Вайсбах, Д. Гоулман, У. Дакс, Н. Коврига, Т. Котик, Є. Носенко, Л. Савчук, А. Чеботар, Н. Холл, Є. Яковлева та інші.

За визначенням Д. Гоумана, емоційний інтелект є підструктурою соціального інтелекту, яка включає «здатність відстежувати власні та чужі почуття й емоції, розрізняти їх і використовувати цю інформацію для направлення мислення і дій».

Розвиток емоційного інтелекту в молодшому шкільному віці зумовлений психолого-педагогічними особливостями: у цей період відбувається активний розвиток емоційної сфери молодших школярів, вдосконалюється самосвідомість, здатність до рефлексії, вміння приймати сторонній погляд на ситуацію, а також враховувати почуття і потреби іншої людини.

Одним із дієвих і доступних засобів розвитку емоційного інтелекту молодших школярів є музикотерапія.

Поняття «музикотерапія» в перекладі позначає «лікування музикою». Розрізняють основні форми музикотерапії: рецептивну (прослуховування музичних творів), активну (гра на музичних інструментах, спів), інтегративну (поєднання музики з іншими видами мистецтва: малювання під музику, рухи під музику, створення малюнків, казок після прослуховування музики тощо).

В початковій школі доцільно використовувати інтегративну форму музикотерапії. На уроках літературного читання, образотворчого мистецтва фізичного виховання, налаштовуючи на звучання музики, учні виражають власні переживання через слово, рух, фарби, малюнок, тобто вчаться відчувати власні емоції, розпізнавати їх і керувати ними. У позаурочний час виховні заходи супроводжувати музичним супроводом.

Впровадження елементів музикотерапії у освітній процес початкової школи сприятиме не лише покращенню настрою, а й підвищенню пізнавальної активності учнів, розкриттю внутрішніх ресурсів, допоможе зняти фізичну і розумову напругу, розумінню і передачі власних емоцій через різні види мистецтва.

СЕКЦІЯ 3

ІНКЛЮЗИЯ В ОСВІТІ: РОБОТА УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Підготовка майбутніх учителів початкових класів до впровадження інклюзивних форм навчання

Іванько Аліна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В. О. Шищенко

Проблема вдосконалення підготовки кваліфікованого вчителя до здійснення інклюзивної освіти дітей молодшого шкільного віку на сьогодні стає все більш вагомішою і важливішою. Це пов'язано, перш за все, з неухильним зростанням чисельності дітей з особливими потребами, а по-друге, з вибраним курсом України на євроінтеграцію. Тому, впровадження інклюзивного навчання в Україні визнано пріоритетним напрямком розвитку освіти.

Означеній проблемі присвячені наукові праці О. Абдуліної, І. Богданової, С. Вітвицької, Л. Войтко, Р. Гуревич, О. Дубасенюк, М. Євтуха, В. Кан-Калика, Н. Кузьміної, В. Семиченко, Н. Тализіної та ін. Аналізують розробленість проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи в умовах інклюзивної освіти такі вчені, як В. Бондар, Л. Гречко, А. Колупаєва, С. Миронова, Н. Назарова, В. Синьова та ін.

Висвітлюючи тему підготовки майбутніх учителів до впровадження інклюзивних форм навчання, треба розуміти, що саме означає «інклюзивна освіта» та «інклюзивне навчання»? Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, яка ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами, зокрема дитини з особливостями психофізичного розвитку в умовах загальноосвітнього закладу. У «Концепції розвитку інклюзивної освіти» інклюзивне навчання визначається, як «комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей».

Інклюзивна форма навчання є однією з форм організації освітнього процесу і впроваджується для забезпечення рівного доступу дітей з особливими освітніми потребами до якісної освіти та їх соціалізації. При реалізації хоча би однієї із форм інклюзивного навчання жодна дитина, яка має особливі потреби не має відчувати себе «іншою», «відірваною» від суспільного, культурного і освітнього середовища. Ефективне інклюзивне навчання можливе лише за умови спеціальної підготовки і перепідготовки педагогічних кадрів. Метою такої підготовки є оволодіння педагогами основними методиками, засобами та прийомами навчання, які використовуються в інклюзивному середовищі.

Отже, впровадження інклюзивних форм навчання потребує учителя нової генерації, спроможного системно і систематично здійснювати корекцію навчання й виховання дітей в умовах інклюзивної освіти.

СЕКЦІЯ 4

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК ОСНОВА ВЗАЄМОДІЇ ТА СПІВПРАЦІ ВЧИТЕЛЯ, УЧНЯ І БАТЬКІВ

Форми взаємодії вчителя початкової школи з батьками учнів

Байкова Анастасія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук Н. О. Агаркова

Через глобалізацію та інформатизацію суспільства у цілому та системи освіти зокрема, взаємодія сім'ї та школи набуває нового змісту, особливо ролі батьків у цьому процесі. Сім'я молодшого школяра повинна бути не тільки споживачем та замовником в системі освіти, але, що дуже важливо, головним партнером школи, активним учасником освітнього процесу.

Науковці наголошують, що взаємодія вчителя з батьками – важлива складова роботи вчителя, тому що саме з родини починається виховання дитини. Тож сучасний педагог повинен враховувати всю сукупність факторів, що існують в сім'ї і які впливають на освіту, розвиток, формування учнів.

Під педагогічним взаємодією школи і сім'ї розуміється обумовлений освітньою ситуацією, спеціально організований цілеспрямований зв'язок вчителя загальноосвітнього закладу та батьків учнів, що реалізується на основі загальних педагогічних інтересів та яка веде до якісних змін суб'єктів взаємодії. Метою взаємодії школи та сім'ї є інтеграція батьків у педагогічний процес шляхом створення спеціальних умов для залучення сім'ї до супроводу дитини в освітньому процесі.

Ефективність взаємодії сім'ї та школи у більшості випадків залежить від вміння вчителя працювати з батьками, а саме знаходити спільну мову з ними. Нинішні батьки недостатньо підготовлені до виховання дитини для сучасного суспільства, тому, ключовим словом тут є висвітлення як нових, раніше невідомих для них тем, так й тем, які їм відомі, але вимагають нового підходу.

У практиці школи використовуються різноманітні форми роботи з батьками, серед яких: 1) батьківські збори; 2) конференція (для розширення та закріплення знань про виховання дітей); 3) відкритий урок (для знайомства з програмою предмета, методикою викладання, вимогами вчителя); 4) індивідуальні консультації; 5) батьківський комітет та інші.

В останні роки вчителі використовують ІКТ для організації ефективної взаємодії з сім'єю, щоб відповідати вимогам сучасного інформаційного суспільства. Мобільні пристрої (мобільні телефони, планшети тощо) з доступом до мережі інтернет, надають батькам і вчителю додаткові можливості для оперативного обміну інформацією. В більшості шкіл є сервіс, в рамках якого батьки оперативно інформуються про хід та результати навчання учнів. Також є можливість проводити віртуальні батьківські збори, що передбачає проведення масових заходів і масового інформування батьків без їх очного візиту до школи.

Таким чином форми взаємодії вчителя з батьками – це результат свідомої цілеспрямованої діяльності вчителя, бажання співпрацювати з батьками не тільки через професійний обов'язок, а й як з зацікавленими партнерами, які доповнюють один одного у вихованні та навчанні дітей.

Підготовка майбутніх учителів початкових класів до реалізації педагогіки партнерства

Бодрова Дар'я

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. К. Рудічева

На сучасному етапі розвитку суспільства все більшої актуальності набуває проблема співпраці сім'ї і школи. Саме тому першочерговим завданням для учителів початкових класів є пошук ефективних форм, методів і засобів, спрямованих успішну взаємодію на якісно новому рівні між учителями, учнями, їхніми батьками.

В останні роки взаємодії педагогів з батьками як основи педагогічного процесу приділяється значна увага. Педагогіка партнерства розглядається у роботах Т.К. Ахаян, А.В. Кирьякова, І.Б. Котова, О.М. Орлов, Н.Ф. Радіонова, В.А. Сластьонін, А.Г. Тряпцина, Е.Н. Шиянов.

Формула Нової школи складається з восьми ключових компонентів, одним із яких є педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, вчителем і батьками.

Педагогіка партнерства передбачає перехід від педагогіки вимог до педагогіки відносин: змінюється стиль відносин учителя та учнів (спрямовувати; переконувати; допомагати організовувати; надавати свободу вибору). При наявності таких умов дитина має право на помилку, власну точку зору, вільний вибір, оптимістично береться за кожну справу. Взаємодія має бути побудована на таких принципах, як взаємна підтримка, доброзичливість і позитивне ставлення, довіра у відносинах і стосунках між учителем, батьками та учнями, толерантність, обов'язковість виконання домовленостей учителя, батьків та учня, контролю та відповідальності за виконані дії.

Для успішної підготовки майбутніх учителів до здійснення освітнього процесу на засадах співпраці необхідно під час занять поглиблювати теоретичні знання і надавати можливість набути досвід. Доцільно запропонувати майбутнім учителям під час вивчення навчальних дисциплін «Педагогічна майстерність», «Вступ до спеціальності» змодельовати педагогічні ситуації, які спрямовані на підвищення рівня обізнаності майбутніх учителів із створення творчої взаємодії вчителя і учнів, спрямованої на опанування останніми предмету.

Партнерство батьків і учителя початкових класів передбачає добровільне включення батьків в ту чи іншу діяльність, запропоновану педагогом, що можливе за умови у батьків та учителів готовності до взаємодії на рівних, паритетних засадах. Доцільно учителю початкових класів проводити тренінги, індивідуальні зустрічі тощо.

Для покращення результатів освітнього процесу в початковій школі доцільно майбутнім учителям будувати взаємодію на засадах партнерства і співпраці, володіти навичками конструктивного вирішення конфліктних та застосовувати їх на практиці.

Формування медіакультури молодших школярів у освітньому процесі початкової школи

Галковська Тетяна

Науковий керівник - кандидат педагогічних наук, професор Н. М. Якушко

В сучасному суспільстві саме предметам початкової школи належить особлива роль, адже в процесі їх вивчення відбувається формування світогляду, особистості школяра, становлення моральної соціально-політичної культури, підготовка до життя в нестабільному, сучасному світі, навчання сучасним формам спілкування, розвиток здатності до правильного сприйняття інформації та прийняття зважених рішень. У зв'язку з цим проблема використання медіаосвіти продиктована самим життям і є дуже актуальною.

Медіа засоби полегшують навчання в початкових класах під час вивчення математики, письма, читання та інших предметів, а інтерактивні комп'ютерні флеш ігрові вправи, інтелектуально-творчі завдання посилюють інтерес до навчання та викликають бажання навчатись та отримувати нові знання. Адже наші діти – це вже громадяни інформаційного суспільства. А об'єм інформації, який обрушується на них, у багато разів перевищує той об'єм, який сприймали їх ровесники раніше. Саме тому, важливо правильно скерувати процес навчальної діяльності на уроці та під час виконання домашніх завдань таким чином, щоб діти впевнено вміли користуватись сучасними медіатехнологіями. Це допомагає при засвоєнні знань, умінь та навичок. Але при використанні медіатехнологій важливим аспектом є чітко сформульоване завдання, обмежений час тощо.

Значний внесок в осмислення поняття медіакультури зробили як зарубіжні (Р. Арнхейм, А. Базен, Р. Барт, Д. Белл, В. Беньямін, Ж. Дельоз, М. Маклюен, Г. Маркузе, Х. Ортега-і-Гассет, Ч. Пірс, Д. Соссюр, Е. Тоффлер, К. Леві-Стросс та ін.), так і вітчизняні (О. Баришполець, Н. Габор, Ю. Казаков, О. Коневщинська, Л. Масол, Л. Найдьонова, Г. Онкович, Б. Потятиник, О. Спирін та ін.) науковці.

Впровадження медіаосвіти в навчально-виховний процес школи має на меті: сформувати медіаімунітет особистості; сприяти формуванню критичного мислення, яке забезпечить свідоме споживання медіапродукції на основі ефективного орієнтування в медіапросторі та осмислення власних медіапотреб; розвивати медіаторчість особистості спеціалізованими засобами медіакультури. При створенні методичних рекомендацій ставила за мету показати моє бачення проблеми та практичне її розв'язання через розроблені інтерактивні вправи, ігри, завдання, фрагменти уроків, заходи з виховної роботи. Використання мультимедійних засобів навчання робить уроки динамічними, яскравими, набагато результативнішими, різноманітними за жанрами.

Підготовка майбутніх учителів початкових класів до організації групової роботи учнів

Дудяк Ангеліна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В. О. Шищенко

Сучасна освіта вимагає від учителів створення умов для розвитку особистості та творчої самореалізації для кожного громадянина України, виховання майбутнього покоління здатного навчитися протягом усього життя, створення та розвитку цінностей громадянського суспільства. Державний стандарт початкової загальної освіти передбачає формування в учнів соціальної компетентності, тобто продуктивної співпраці між людьми та в групі, а також здатності грати різні ролі та функції в колективі.

Групова робота – це унікальна організація уроку, яка забезпечує взаємодію між учителем і групою учнів, учнів між собою. Учитель формулює завдання, спільну інструкцію по його виконанню, обговорює результати з учнями, а також виступає в ролі організатора початку та кінця роботи.

Протягом останнього часу педагоги виявляли найбільший інтерес до занять груповою роботою. Науковці М. Виноградова, Т. Дятленко, В. Котов, Х. Лійметс та інші зробили значний внесок у розробку загальних принципів колективної освітньої діяльності. Дидактичні питання організації групової навчальної діяльності молодших школярів розкрито в працях Т. Дейніченко, В. Кушнірук, Т. Михневич, Н. Потапова та інших.

На уроках групова робота застосовується тоді, коли завдання вимагає спільної роботи. Вона заповнює всі недоліки фронтальної та індивідуальної роботи. На жаль, єдиного визначення групової навчальної діяльності в психологічній та освітній літературі немає. Тому ми розглядаємо групову навчальну діяльність як форму організації навчання для невеликої групи учнів під опосередкованим керівництвом співпраці учителя та учнів, об'єднаних спільною ціллю навчання.

Важливою перевагою групової роботи є формування особистості, здатність пристосовуватися до зовнішнього середовища, впевненість у своїх силах, самостійність та інші аспекти. Під час групової роботи діти мають можливість проявляти ініціативу, вчитися планувати свої дії, переконувати і нести відповідальність. Також, ця форма роботи є корисною для формування у молодших школярів навичок дискутувати. Деяким учням легше висловлюватися в невеличкій групі. Саме цей метод дозволяє багатьом школярам одночасно висловлювати свої думки й заощадити час. Дуже важливо, що помилки дітей обговорюються лише в групі та робота оцінюється всієї групи, а не окремих учнів.

Отже, при виконанні учнями різних вправ та завдань, розв'язанні прикладів, задач саме групова форма початкової діяльності є найбільш ефективною. Така діяльність на заняттях вносить новизну в організацію традиційного навчання, сприяє розвитку соціально значущих відносин між учителем і групою учнів та учнів між собою.

Соціальна компетентність школярів початкової школи як педагогічна проблема

Коровіна Яна

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор В. В. Ушмарова

Освітня політика України останнім часом зорієнтована на реалізацію суттєвих положень Концепції Нової української школи, зокрема на формування ключових компетентностей школяра, необхідних для самореалізації і саморозвитку особистості впродовж життя, формування соціальної активної позиції громадянина країни, та які забезпечують успіх подальшої життєтворчості й працездатності молодшої людини.

Особливо важливою є соціальна компетентність школярів початкової школи, оскільки вони не мають досвіду співпраці й партнерських стосунків у освітньому процесі. У сім'ї вони не завжди виховуються правильно спілкуватися з іншими людьми, комунікувати, дружити з однолітками, допомагати й знаходити шляхи розв'язання конфліктів. Як відомо, нерідко батьки байдуже ставляться до проявів агресії та незадовільної поведінки своїх дітей у шкільному колективі, в тому числі й у позашкільному житті. Звідси негативні наслідки булінгу в дитячих колективах – постраждалі діти та їхні батьки у фізичному й психологічному сенсі.

У нашому розумінні, соціальна компетентність школярів початкової школи є, перш за все, педагогічною проблемою. Пояснимо це тим, що саме вчитель молодших класів має розвивати в учнів здатність взаємодіяти з однокласниками та іншими школярами, мати власну позицію й уміти її відстоювати, не боятися розв'язувати конфліктні ситуації разом з дорослими, поділитися своїми відчуттями й користуватися допомогою позитивних людей.

Соціальна компетентність школярів початкової школи, на наш погляд, є динамічною комбінацією переконань і цінностей, критичного мислення, знань і вмінь взаємодіяти і співпрацювати з іншими людьми, що є важливими для адаптації в соціумі та подальшої їх самореалізації в обраних видах діяльності.

У структурі соціальної компетентності особистості виокремлюють три основні компоненти: соціально-рольовий, ціннісний та комунікативний; при цьому провідним є соціально-рольовий, який розкриває сукупність вимог, що висуває суспільство до кожного свого члена задля належного соціального функціонування. Але реалізація соціальних ролей, ефективність та якість їх виконання значною мірою залежать від ціннісної системи особистості, сформованих у неї комунікативних умінь і навичок, без чого соціальна взаємодія не може бути повноцінною, особливо на мікросоціальному рівні (рівні малих груп).

До шляхів формування соціальної компетентності школярів початкової школи віднесемо як індивідуальні роботи, так й командну роботу, навички якої набуваються, наприклад, під час виконання освітніх проєктів. Важливою є співпраця з батьками, яка є головною передумовою формування соціальної компетентності школярів початкової школи.

Взаємодія вчителя з батьками молодших школярів в умовах Нової української школи

Ніколаєвська Альона

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман

Одним із ключових компонентів Нової української школи є педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками. Батьки та вчителі виступають сьогодні партнерами, активними співучасниками великого творчого процесу виховання учнів молодшого шкільного віку, які взаємодоповнюють один одного, співпрацюють в ім'я становлення, розвитку і формування особистості дитини.

Батьки і вчителі – найперші вихователі підростаючого покоління. Від них залежить якою зростатиме дитина, яких громадянських рис вона набуде. Школа має значні можливості здійснення виховної роботи з дітьми, надання допомоги сім'ї в педагогічній освіті. Під час роботи з батьками учитель повинен враховувати типові особливості сімейного виховання, індивідуальні особливості батьків, вивчення загальних педагогічних положень, пов'язаних з вихованням дітей.

Проблема взаємодії вчителів і батьків привертала увагу вчителів-практиків, науковців, державних і політичних діячів у різні історичні епохи. Теоретичні засади вирішення окресленої проблеми представлено у працях Є. Аркіна, Н. Глазова, І. Гребенникова, В. Сухомлинського та ін.; організаційно-методичні основи реалізації педагогічної освіти батьків розкрито П. Войтик, М. Демидовим, Р. Капраловою; історико-педагогічний досвід у цій галузі розглянуто А. Відченко, Ю. Грицьковою, А. Говорун, І. Дубінець та ін.

Сучасний стан зазначеної проблеми розкрито в дослідженнях таких українських і російських науковців, як Т. Алексєєнко, І. Єсьман, В. Кравець, С. Щербакова, П. Щербань та ін.

Безпосереднє здійснення взаємодії учителів і батьків ґрунтується на використанні методів впливу учасників педагогічного процесу один на одного: метод переконання; метод вправлення; метод педагогічної оцінки.

Форми взаємодії вчителів і батьків розрізняються за: місцем проведення; характером спілкування; участю членів сімей; кількістю сімей; тривалістю; змістом; метою; впливом на сім'ю та можуть бути як колективними, так й індивідуальними, груповими, наочно письмовими та наочно-інформаційними.

Таким чином, в сучасних умовах реформування освіти в Україні, з метою організації ефективної взаємодії учителів і батьків відбувається переосмислення сутності самого процесу педагогічної освіти батьків: необхідність виходити із власного педагогічного досвіду батьків; урахування досягнень як вітчизняних, так і зарубіжних учених у галузі сім'ї, сімейного виховання; використання історично усталених цінностей народного сімейного виховання, його форм, методів, прийомів і засобів.

Підготовка майбутніх учителів початкових класів до організації та проведення ранкових зустрічей в умовах НУШ

Старовойтова Олена

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В. О. Шищенко

В епоху Нової Української школи гостро постає питання впровадження педагогічних технологій під час освітнього процесу. На думку педагогів та психологів саме ранкова зустріч є однією з провідних педагогічних технологій, що навчає учнів гідному ставленню одне до одного, взаємній повазі, доброзичливості.

Питанням ранкових зустрічей як складника освітнього процесу займалися І. Марченко, М. Смалюх, Г. Соценко, О. Стребна та інші.

Ранкова зустріч – це запланована, структурована та послідовна зустріч учителя та дітей, яка займає перше місце в повсякденному розкладі учня, де панує атмосфера спілкування та зацікавленості з самого ранку.

Для учнів початкової школи ранкові зустрічі – це новий та цікавий вид роботи, на який учитель присвячує від 15 до 25 хвилин на початку дня. Під час ранкових зустрічей учні беруть участь в обговоренні важливих для них тем, обмінюються новинами, висловлюють власні ідеї, почуття.

Ранкова зустріч складається з чотирьох компонентів:

- *Вітання* – перший і найважливіший компонент. Усі учні вітаються збираються в коло разом з учителем. Вітання створює гарний настрій для подальшого дня, а також надає першу інформацію стосовно позитивного чи негативного настрою учня.

- *Обмін інформацією* – другий компонент. Учні висловлюють власні думки, пропонують теми для обговорення, починають контактувати та обмінюватись думками.

- *Групове заняття* – третій компонент. Групові заняття більш пов'язані з навчальною програмою чи темою, яка в цей час вивчається у класі. Діти більш виражено контактують один з одним, активно обмінюються інформацією.

- *Щоденні новини* – кінцевий елемент ранкової зустрічі. Оголошення письмової об'яви, які розташовуються на спеціальному стенді чи дошці.

Учителі можуть знаходити матеріал, який більш підходить для їхнього класу. Задовольняючи потреби й інтереси класу, ранкова зустріч стає їхнім набуттям і відтак – набуває більшого сенсу для дітей.

Завдання, які використовуються під час проведення ранкових зустрічей, допомагають учням знайти спільну мову зі своїми однолітками, розширити знання, навчати співпрацювати один з одним, поважати інших та їхні думки.

Отже, ранкова зустріч формує відчуття колективу, гарантує успішну групову комунікацію. Учитель за допомогою ранкових зустрічей допомагає учням налаштуватися на роботу, дає вищий рівень мотивації до навчання, створює позитивний настрій у класі, критично мислить, самовдосконалюється, розширює словниковий запас учнів.

Педагогічна освіта батьків у сучасному сімейному вихованні

Яковенко Аліна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман

За умов реформування освітньої галузі в Україні, до сім'ї, як провідного соціального інституту, висуваються нові вимоги щодо виховання дитини. Для вирішення проблем, які постають перед сучасною сім'єю: невміння батьків спілкуватися з дітьми, виховання культури харчування; комп'ютерна залежність дітей, екологічні проблеми людства, низький фізичний розвиток дитини тощо, надзвичайно важливим є рівень педагогічної освіти батьків.

Аналізуючи досвід науковців у різні часи, питання підготовки батьків до сімейного виховання було висвітлено у працях: Я. Коменського, Ж. - Ж. Руссо, Й. Песталоцці (XVII-XVIII ст.); А. Макаренка, Н. Крупської, О.Захарченко, Б. і О. Нікітіних, В. Сухомлинського (XX ст.) та ін. Сучасні дослідження даної проблеми висвітлено у наукових розвідках Т. Алексеєнко, О. Наседіної, Ю. Петрова, М. Попова та ін. Вчені єдині в тому, що в основі сімейного виховання – педагогічна освіта батька та матері.

І. Єсьман визначає педагогічну освіту батьків, «як процес і результат засвоєння батьками певної сукупності знань з психології, педагогіки, фізіології дитини, педіатрії тощо, а також засвоєння нормативно-правових та економічних основ функціонування сім'ї, вироблення відповідних умінь і навичок з виховання дітей. Соціологи Г. Свердлов, В. Рясенцев, В. Ключников, С. Лаптев Н. Юркевич, А. Харчев виділяють такі функції сучасної сім'ї: матеріально-економічну, житлово-побутову, репродуктивну, комунікативну, виховну, рекреативну, функцію психологічного захисту.

У світовій практиці не існує терміну «педагогічна освіта батьків», у більшості випадків використовується «виховання батьків» – це систематично здійснена і теоретично обґрунтована програма, мета якої – передача знань, формування відповідних уявлень і навичок в учасників програми в різних галузях сімейного виховання. Проаналізувавши зарубіжний досвід, ми можемо виокремити наступні програми виховання батьків: «Milieu Teaching Project» (Проект «Викладання навколишнього середовища»), «Parent Project» («Батьківський проєкт»), «Head Start» та інші, метою яких є допомога батькам у отриманні педагогічних знань.

Взаємодія батьків з учителями допомагає підвищити рівень педагогічних знань, а у поєднанні різних форм роботи таких як тренінги, батьківський всеобуч, консультації тощо, сприяє активному залученню батьків до вирішення проблем виховання, що позитивно відбивається на загальному рівні педагогічної культури батьків.

Отже, необхідність педагогічної освіти обґрунтовується динамікою сімейного виховання. А рівень педагогічної освіти батьків впливає на якість розв'язання педагогічних проблем.

СЕКЦІЯ 5

РОЗВИТОК ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Історичний погляд на проблему здібностей і обдарованості

Бобрик Марина

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент В. В. Ушмарова

Унікальна історія розвитку та міждисциплінарний характер проблеми здібностей і обдарованості забезпечували стабільний інтерес до неї в усі часи. Першочергово проблема обдарованості розроблялася в межах філософії й мала теоретичний характер. Спроби філософського осмислення природи обдарованості знаходимо в працях Платона і Аристотеля, Аврелія, Августина і Фоми Аквінського, Ібн-Сіні і Фарабі, Спінози та ін. Втім відомі випадки і прикладного застосування знань про обдарованість. Ще давні китайці чотири тисячоліття тому використовували певний варіант тестування здібностей під час відбору людей на державну службу. Навіть у Біблії зустрічається згадка про судову експертизу здібностей (Книга Суддів).

У розвитку уявлень про обдарованість можна виокремити такі періоди: донауковий (V ст. до н. е. – XVII ст. н. е.), коли феномен, під яким розуміємо обдарованість, іменувався поняттями «геній», «талант» і сприймався як Божий дар (Арістотель, Платон, Сократ та ін.); період демістифікації категорії «геній» (І. Гердер, І. Кант, Ф. Ніцше та ін.) завдяки введенню в науковий обіг терміна «обдарованість» та уявлення про талант, обдарованість як спадкові процеси (XVII ст. – XIX ст.); період становлення психології та педагогіки обдарованості як галузей наукового знання (XIX ст. – XX ст.), що характеризувався появою психолого-педагогічних концепцій і моделей обдарованості (Д. Богоявленська, Г. Доман, Ф. Монкс, Дж. Рензулі, П. Торренс та ін.); сучасний період (XX ст. – XXI ст.): розуміння обдарованості як системної властивості особистості в контексті теорії соціальної відповідальності (В. Вернадський, Т. Adorno, E. Kurth, H. Marcuse та ін.).

У класичній зарубіжній психології виявлено співіснування багато- і мультифакторних теорій обдарованості (Д. Гілфорд, Р. Кеттелл та ін.), протипагу яким складають моделі, засновані на розумінні інтелекту як єдиного цілого (Г. Айзенк та ін.). У системних теоріях обдарованості (С. Цесі, Р. Стернберга та ін.) визнається її динамічний характер.

У сучасному розумінні обдарованість розглядається психологами по-перше, як здатність людини до значних досягнень у будь-якій соціально значущій галузі діяльності (Н. Лейтес, О. Моляко, С. Рубінштейн, Р. Стернберг, Б. Теплов, Е. Торенс та ін.); по-друге, як системний прояв психіки, що проходить різні етапи розвитку та обумовлює можливість досягнення видатних результатів у діяльності (О. Антонова, Д. Богоявленська, А. Ключко, О. Коваленко, В. Шадриков та ін.). В педагогічному контексті феномен обдарованості розглядають з позицій педагогічної тестології як наукового обґрунтування програми й процедури діагностики обдарованості особистості та педагогіки обдарованості як стратегій освіти обдарованих учнів.

СЕКЦІЯ 6

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА

Формування у майбутніх учителів початкових класів готовності до морального виховання молодших школярів на основі етнокультурного підходу

Безверха Ксенія

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Т. О. Довженко

У сучасних умовах розвитку освіти України особливого значення набуває підготовка вчителів до морального виховання молодших школярів. Особливість педагогічної діяльності вчителя початкових класів полягає в тому, що здійснюючи освітній процес він навчає і виховує учнів, опираючись на життєво-необхідні цінності та складові моральної основи особистості. Для такої діяльності потрібен учитель, який вірить у силу виховання учнів, що ґрунтується на цінностях рідної культури. З огляду на це, визначена проблема набуває все більшої актуальності.

Питання щодо формування у майбутніх учителів початкових класів готовності до морального виховання молодших школярів на основі етнокультурного підходу частково відображено в наукових працях таких дослідників як: С. Бондарева, І. Ільїн, А. Кондаков, В. Тішков Л. Пасмурова, Д. Шадріков, О. Яковлева тощо.

Аналіз науково-педагогічної літератури дав нам змогу визначити готовність майбутніх учителів початкових класів до морального виховання молодших школярів на основі етнокультурного підходу як особистісну і професійну освіту, що передбачає мотиваційно-ціннісне відношення до професійної діяльності щодо морального виховання молодших школярів, володіння теоретичними і методичними знаннями, практичними вміннями та навичками організації цього процесу, знання традиційної культури виховання й усної народної творчості, що відображають моральні цінності народу, володіння методами і прийомами реалізації духовно-морального потенціалу етнокультурного підходу у виховній роботі з молодшими школярами.

Зауважимо, що ефективність формування у майбутніх учителів початкових класів готовності до морального виховання молодших школярів на основі етнокультурного підходу забезпечується під час реалізації наступних педагогічних умов: введення в освітній процес ЗВО моделі формування у майбутніх вчителів готовності до морального виховання молодших школярів на основі етнокультурного підходу; інтеграція дисциплін загального і гуманітарного циклу на основі духовно-моральних цінностей українського народу; створення інформаційного етнокультурного середовища для вдосконалення знань і умінь майбутніх вчителів з морального виховання молодших школярів тощо.

Отже, потрібен учитель початкових класів, який знає і розуміє роль етнокультурних цінностей у моральному вихованні молодших школярів та вміє здійснювати освітній процес на основі етнокультурного підходу.

Підготовка майбутніх учителів до використання дидактичних ігор у навчальній діяльності молодших школярів

Бендриковська Анна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В. О. Шищенко

Проблема формування професійних умінь і навичок належить до тих актуальних проблем, які виникли у зв'язку з перебудовою національної системи освіти в контексті її демократизації і гуманізації, формування креативної, всебічно розвиненої, компетентної особистості, носія національних, загальнолюдських цінностей. Одним з найперспективніших шляхів виховання і навчання учнів, озброєння їх необхідними вміннями та навичками є впровадження активних форм і методів навчання, серед яких вагоме місце займають дидактичні ігри.

Використання дидактичних ігор на уроках сприяє розвитку в учнів зосередженості, спостережливості, міркуванню, у зв'язку з цим ця тема є актуальною.

Теоретичний розгляд проблем використання ігор в навчальних цілях пов'язаний з іменами таких науковців як Л. Артемова, А. Арутюнов, Н. Бабич, А. Вербицький, К. Волинець, Л. Виготський, К. Грейд, А. Гумецька, Д. Ельконін, Л. Кочина, Н. Кудикіна, О. Лаврієнко, О. Леонтьєв, А. Макаренко, Є. Мінський, Б. Нікітін, П. Підкасистий, А. Сікорський, В. Сухомлинський, Н. Талізін, О. Усова, Л. Хоружа, І. Ющук та інші.

Гра – діяльність людини яка має розважальну та навчальну мету. Дидактична гра це – активна навчальна діяльність, в якій існує моделювання різних ситуацій, явищ та різних процесів, за допомогою яких дитина краще засвоює матеріал. Саме у дидактичній грі основним типом діяльності є навчальна діяльність, яка вплітається у ігрову і значно покращує інтерес дітей до навчання. Існують різні види дидактичних ігор: з іграшками та предметами, словесні та настільні. Також дидактична гра має свою структуру, яка характеризує гру як діяльність та форму навчання. Дидактичні ігри мають свою певну задачу та визначаються метою навчання і виховного впливу. У дидактичних іграх дитина не лише отримує нові знання, а ще й узагальнює та повторює вже пройдений матеріал.

Отже, правильно організована дидактична гра, як засіб навчання, на різних уроках в початковій школі сприяє ефективному та тривалому зосередженні уваги, зацікавлює складними поняттями, на яких у звичайних умовах зосередити увагу не завжди вдається, а окрім цього розвиває учня всесторонньо та в цікавий для нього спосіб. І тому потрібно знати та знаходити корисні та цікаві дидактичні ігри, які будуть сприяти розвитку молодших школярів, зацікавлювати у вивченні нового. Саме тому оволодіння майбутніми вчителями початкової школи до використання дидактичних ігор на уроках є одним з першочергових завдань при навчанні студентів у педагогічному ЗВО та їх подальшої успішної педагогічної діяльності.

**Формування готовності майбутніх учителів початкових класів
до особистісного самовдосконалення молодших школярів
у процесі позакласної діяльності**

Бугайова Дар'я

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Т. О. Довженко

Зараз найважливішим показником якості вищої освіти є сформованість у випускників ЗВО ключових і професійних компетентностей, тому методи і технології їх формування не втрачають своєї актуальності. Не менш важливою проблемою є формування в учнів початкової школи готовності і здатності до особистісного самовдосконалення. Зміни, що відбуваються в сучасному українському суспільстві, зачіпають сферу освіти і диктують нові завдання, виконання яких повністю залежить від особистості і професіоналізму вчителя. З огляду на це, проблема формування готовності майбутніх учителів початкових класів до особистісного самовдосконалення молодших школярів у процесі позакласної діяльності набуває все більшої актуальності.

Проблема формування готовності майбутніх учителів початкових класів до особистісного самовдосконалення молодших школярів завжди привертала увагу вчених. Вона знайшла відображення в дослідженнях Б. Ананьєва, Л. Виготського, Г. Гальперіна, В. Зарецького, В. Зінченко, С. Рубінштейна, Б. Теплова тощо.

Аналіз науково-педагогічної літератури дав нам змогу визначити особистісне самовдосконалення молодших школярів як процес цілеспрямованих, планомірних усвідомлених дій учнів над собою, який включає самостійне поглиблення і розширення набутих знань, самовдосконалення якостей, умінь і навичок, що надає можливості підвищити результативність у навчальній діяльності.

Слід зазначити, що для успішного особистісного самовдосконалення молодших школярів необхідним є розвиток у майбутнього вчителя початкових класів загальнокультурної, особистісної та пізнавальної компетентності, що сприяє саморозвитку, самовиховання і самовдосконалення педагога. Постійний саморозвиток учителя початкових класів необхідний для організації роботи щодо формування творчих здібностей молодших школярів з використанням проектної, науково-дослідної і позакласної діяльності.

Зауважимо, що серед умов, які забезпечують готовність майбутніх учителів початкових класів до особистісного самовдосконалення молодших школярів у процесі позакласної діяльності, можна виділити наступні: оволодіння досвідом самоосвіти; набуття досвіду самовиховної діяльності; розвиток професійної самосвідомості; включення в науково-дослідницьку і проектну діяльність.

Отже, наше дослідження показало, що готовність майбутніх учителів початкових класів до особистісного самовдосконалення молодших школярів характеризується наявністю системи професійних знань, умінь та навичок, потребі в успішній професійній самореалізації та активній діяльності, яка спрямована на професійний саморозвиток.

Основні завдання адаптаційного періоду в НУШ

Вельможна Яна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В. О. Шищенко

Концепція «Нова українська школа» висунула низку нових вимог до організації адаптаційного періоду сучасних першокласників. Це пов'язано із тим, що прихід дитини у школу змінює її соціальний статус, вимагає нових правил поведінки, зумовлює нові обов'язки, уводить у структуру нових комунікативних зв'язків. Згідно зі статистикою, більшість дітей адаптується до нових умов і вимог упродовж першого півріччя. Однак у школу приходять діти, які в силу індивідуальних характеристик не так швидко адаптуються або потребують спеціальної допомоги з боку вчителя.

Розглянемо основні завдання адаптаційного періоду відповідно до провідних положень Концепції «Нова українська школа». Важливим завданням адаптації є фізіологічна готовність дитини до школи, тому одним із перших етапів адаптації є перехід до нового режиму дня, що забезпечить оптимальне поєднання роботи і відпочинку. Учитель має враховувати індивідуальні особливості кожної дитини під час роботи в класі розміщення за партою, слідкувати за правильним формуванням постави, чергувати різні види роботи з метою запобігання втоми. Обов'язковою умовою швидкої та безболісної адаптації є належний рівень соціалізації молодшого школяра. Важливо шляхом постійних спостережень визначити психотип дитини, її характеристики (відкритість, комунікабельність, лідерство, уміння співпрацювати). Дітей слід відразу ознайомити з основними правилами поведінки в школі, у класі, схарактеризувати взаємини в учнівському колективі. Процесам соціалізації активно допомагають ранкові зустрічі, що мають на меті згуртувати дітей, виявити їхні нахили, здібності, уподобання, зацікавлення. Саме під час ранкових зустрічей доречно організовувати бесіди на морально-етичні теми, які закладають основу формування учня, громадянина, патріота, толерантної особистості.

Необхідним складником етапу адаптації є формування позитивного психо-емоційного потенціалу дитини. Молодші школярі мають розвивати емоційний інтелект як показник свідомої реакції дитини на навчання. Освітнє середовище в Новій українській школі організоване таким чином, щоб створити позитивну мотивацію до навчання, забезпечити високий рівень пізнавальної активності, постійно створювати нові зони для всебічного гармонійного розвитку особистості, навчити її відповідальності й роботі в команді. Саме в цей період дитина формується як учень, здатний виконувати не лише програмові вимоги, а й орієнтований на саморозвиток та навчання упродовж життя.

Отже, молодші школярі мають успішно подолати всі етапи адаптаційного періоду, з метою безболісного переходу від позитивного сприйняття школи в цілому до усвідомленого сприйняття освітнього процесу, шкільного середовища, підвищення мотивації до навчання, конструктивної взаємодії з учителем та однолітками.

Адаптація студентів-іноземців до навчання у ЗВО України

Гречка Катерина

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент С. О. Лавренко

Ми живемо у час відкритих кордонів і великої кількості можливостей. Це дозволяє не лише нашим громадянам отримувати освіту за кордоном, а й приймати іноземних студентів в Україні. На сьогоднішній день проблема адаптації іноземних студентів є досить актуальною і злободенною. Звикання студентів першого року навчання до нової країни – важливий фактор у їх подальшому освітньому процесі, оскільки вдала адаптація є запорукою успішного навчання і соціально-професійного становлення.

Вивченням сутності адаптації, її структури займалися Л. Даренька, Г. Кайтукова, Т. Каткова, Т. Петриченко, С. Рунова, І. Сорокіна, Л. Щепотько та ін. Педагогічні та соціально-психологічні аспекти адаптації іноземних студентів вивчали О. Ахмедова, Н. Буняк, Є. Глазков, О. Гречишкіна, І. Добрянський, Л. Жулик, В. Заморуєва, Л. Зданевич, Т. Кармадонова, Т. Каткова, С. Кондратюк, Н. Любченко, М. Макаренко, Л. Мороз, Н. Мучинська, Н. Перепічна, О. Прудська, Т. Свистун, В. Стрельцова та ін.

Більшість студентів, які вступають до навчання у ЗВО, відчувають тривогу, занепокоєння, страх, невпевненість у собі, виникають проблеми не лише соціального характеру, а й проблеми із звиканням до нових умов і ритму навчання. Успішність пристосування іноземних студентів до нового оточення залежить від такого суб'єктивного фактору, як адаптивність (адаптивна спроможність) особистості – вродженої і набутої спроможності індивіда до адаптації або спроможності пристосовуватися до усялякого життєвого різноманіття. В адаптивній спроможності іноземних студентів виділяють три основні види: фізіологічну, психологічну і соціальну адаптивність. Уроджені основи адаптивності – це темперамент, емоції, конституція, рівень інтелекту, зовнішні дані, фізичний стан організму тощо. Розрізняють високо-, середньо- і низькоадаптованих людей. Рівень адаптивності залежить від виховання, навчання, умов та способу життя і значною мірою визначається особистісними якостями людини, а також проведенням адаптаційних заходів. Аналізуючи процес адаптації студентів-іноземців, можна виділити такі його етапи: оцінювання можливостей і перспектив навчання, кліматична фаза, етап очікування, входження до нового середовища, фаза безпосередньої участі у навчальній діяльності, депресія і фаза рівноваги.

Під час навчання в Україні, особливо в перші роки, іноземний студент зустрічається з багатьма проблемами, що стосуються нових побутових умов, процесів адаптації до суспільства, особливостей навчальної діяльності. У цій ситуації завданням педагогів-викладачів закладів вищої освіти є пошук тих форм та методів роботи, що сприятимуть полегшенню звикання студента-іноземця до нового середовища.

Отже, адаптація студентів-іноземців є важливим питанням освітнього процесу та запорукою їх вдалого та результативного навчання.

Шляхи використання ресурсів цифрового освітнього середовища у підготовці майбутніх вчителів початкових класів

Гудзь Людмила

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук Н. О. Агаркова

В останні роки відбулися істотні зміни в оснащенні шкіл комп'ютерною та мультимедійною технікою. У державних освітніх законодавчих документах окреслена важливість підготовки молодших школярів до життя і діяльності в умовах інформаційного суспільства. Тому рішення задач інформатизації початкової освіти - професійний обов'язок вчителя початкових класів.

Учитель початкової школи повинен не тільки знати про мультимедійні технології навчання, а вміти застосовувати їх, створювати власні мультимедійні дидактичні матеріали. Це можливо, якщо професійна підготовка майбутніх вчителів початкових класів буде проходити з використанням ресурсів цифрового освітнього середовища.

Аналіз наукової літератури показав, що існує велика кількість досліджень, присвячених питанням професійної підготовки майбутнього вчителя в умовах інформатизації освіти (Л. Бочарова, В. Лаптев, І. Роберт, Л. Харитонova та ін.). Однак в цих дослідженнях не розкривалось питання пошуку шляхів використання ресурсів цифрової освітнього середовища у підготовці майбутнього вчителя початкових класів.

Цифрова освітнє середовище - це відкрита сукупність інформаційних систем, призначених для забезпечення різних завдань освітнього процесу.

Доступ до цифрових технологій є актуальним завданням цифрової трансформації освіти. Виходячи з цього, ми виділили ряд цифрових технологій, які мають виражений педагогічний потенціал у підготовці вчителя початкових класів. Так, хмарні технології дозволяють зберігати велику кількість інформації і мають зручний мережевий доступ до інформаційних ресурсів. Он-лайн курси - масові освітні навчальні курси, які застосовуються дистанційно. Вони допомагають студентам навчатися в будь-якій зручній для них формі та дозволяють отримати знання з конкретного напрямку підготовки.

Он-лайн навчання в цифровому освітньому середовищі може бути синхронним та асинхронним. Синхронне навчання передбачає електронну взаємодію студента і викладача в конкретний час. При асинхронному навчанні викладач викладає в Інтернет теоретичні матеріали та завдання з курсу, а студенти працюють у зручній для них час.

На сьогодні більший пріоритет віддається змішаному навчання, яке передбачає поєднання навчання в аудиторії та цифрову взаємодію викладача і студента. Однак, позитивні результати використання ресурсів цифрового освітнього середовища з'являються лише в разі мотивації студента на навчання; наявності у нього здатності до самоосвіти та вміння диференціювати цифрові ресурси. Тож сучасні студенти й викладачі мають необмежені можливості для розвитку свого освітнього простору та його спільного використання.

Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів початкових класів

Дробіна Анна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л. С. Філатова

В час швидкого розвитку суспільства, інтенсивного збільшення обсягу інформації, особливу роль набуває підготовка майбутніх вчителів. Для інформаційного суспільства необхідні фахівці, які можуть самостійно підвищити свій професійний рівень, перекваліфікуватися, набуті будь-яких необхідних додаткових знань, тобто задачею освітнього закладу є сформувати особистість, яка знає, як навчатися, здатна досягати мети, вмє працювати з книгою, електронним ресурсом, отримувати знання від учителя, викладача, шукати і знаходити необхідну інформацію, щоб вирішити ті або інші проблеми та використовувати для цього найрізноманітніші джерела інформації.

Українськими вченими дослідження ведуться у різних напрямках, що відображено у роботах О. Локшиної, О. Овчарук, Л. Паращенко, О. Пометун, О. Савченко, С. Трубаčeвої, Г. Фрейман. Під «компетентністю» педагоги розуміють спеціальні структуровані набори знань, умінь, навичок і ставлень, що їх набувають у процесі навчання.

На нашу думку, інформаційна компетентність учителя – це важлива складова його професійної компетентності, яка є інтегративною властивістю особистості, що виявляється у готовності до формування навчально-інформаційних умінь і навичок учнів: уміння швидко актуалізувати та відтворювати потрібну інформацію; самостійно шукати нову інформацію з різних джерел; уміння користуватися каталогами, різноманітною довідковою літературою, складати бібліографію; працювати з графіками, схемами, таблицями, картинками; складати план, тези виступів, доповідей, статей тощо.

У дослідженнях І. Образцова виділені такі основні специфічні вимоги інформаційної компетентності: чітке визначення ролі, місця, часу призначення і використання комп'ютерних навчальних програм; керівна роль педагога у проведенні занять; відповідність методики комп'ютерного навчання загальній стратегії проведення навчальних занять та ін. На думку М. Овчиннікової, майбутній учитель початкових класів має бути грамотним користувачем персонального комп'ютера, який володіє навичками варіативного використання різного програмного забезпечення, мати достатню базу знань, умінь, навичок і виражену мотивацію до постійного вдосконалення своїх знань. Тому перед викладацьким колективом закладу стоїть завдання забезпечити ґрунтовне оволодіння студентами основними засобами і методами сучасних інформаційних технологій, їх теоретичною і технічною базою, сформувати в студентів достатні знання, вміння та навички, необхідні для ефективного використання нових інформаційних технологій у своїй майбутній педагогічній діяльності в початковій школі.

Таким чином, інформаційна компетентність є ваговою складовою професіоналізму майбутнього вчителя та є нагальною потребою часу і розвитку інформаційного суспільства.

Підготовка майбутніх учителів початкових класів до впровадження в освітній простір здорового способу життя

Заїка Тетяна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л. С. Філатова

Для України одною з ключових проблем, які пов'язані з майбутнім держави, є збереження і зміцнення здоров'я дітей та учнівської молоді. Вироблення стійких соціальних настанов щодо усвідомлення необхідності здорового способу життя стає все більш актуальним питанням для суспільства, адже з кожним роком показники стану фізичного і психічного здоров'я населення, особливо молоді, значно погіршується. За даними Міністерства охорони здоров'я України, майже 90% учнів та студентів мають відхилення у здоров'ї, а здоровими вважають лише близько 10% молоді. Аналіз наукових публікацій свідчить про те, що 68% майбутніх учителів не готові до формування здоров'язберігаючих навичок та вмінь у своїх вихованців. Проте, освітній процес відкриває широкі перспективи в напрямі формування світогляду молодої людини. У цьому руслі проблема підготовки майбутніх учителів початкових класів до впровадження в освітній простір здорового способу життя набуває особливої значущості, що пояснюється постійним погіршенням стану здоров'я підростаючого покоління.

В умовах модернізації освітньої системи сучасної школи, інформатизації суспільства, підготовка майбутніх учителів початкових класів до впровадження в освітній простір здорового способу життя зорієнтована в першу чергу на забезпечення дітям освітнього середовища, яке у початкових класах має бути безпечним місцем, де діти відчуватимуть себе захищеними та в безпеці, де відбувається більшість навчальних видів діяльності.

Навчання студентів до впровадження в освітній простір здорового способу життя є складовою мультитехнологічної інтеграційної освіти, центром якої є науковий світогляд, практична діяльність і поведінка, що сприяє збереженню та зміцненню здоров'я особистості. Поведінка і діяльність у даному випадку є індикатором, який засвідчує ступінь практичної реалізації підготовки майбутніх учителів до впровадження здорового способу життя в освітній простір закладів освіти. Готовість до його впровадження безпосередньо залежить від рівня сформованості здоров'язберезувальної компетентності у всіх суб'єктів освітнього процесу. Таким чином, завданням науково-педагогічних працівників є створення спеціальних педагогічних умов для перетворення інформації про збереження здоров'я та здоровий спосіб життя у компетентності, мотивації та готовності майбутнього учителя початкових класів до впровадження в освітній простір здорового способу життя.

Отже, впровадження в освітній простір здорового способу життя відповідає заданню системи освіти щодо виховання у людини відповідального ставлення до свого здоров'я і здоров'я оточуючих як до найвищої індивідуальної та суспільної цінності.

Методи запобігання та вирішення конфліктів у ЗВО

Колодяжна Карина

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л. С. Філатова

Життя доводить, що конфлікт не відноситься до тих явищ, якими можна ефективно керувати на основі життєвого досвіду і здорового глузду. Конфлікт найбільш гострий спосіб усунення протиріч, що виникають у процесі взаємодії, які полягають в протидії суб'єктів конфлікту і звичайно супроводжується негативними емоціями. Інтерес до теоретичного і практичного вивчення конфліктів в даний час пояснюється посиленням конфліктності і напруженості в різних сферах життя.

Питанню вивчення конфліктів присвятили свої праці багато науковців зокрема: українські вчені О. Кисельова, Г. Лошкін, С. Сьомін, Т. Петрівська, Н. Пов'якель розглядають конфлікт як зіткнення різноспрямованих сил.

Конфлікт (лат. *conflictus* – зіткнення) – зіткнення інтересів осіб і груп, їхніх ідей, протилежних поглядів, потреб, оцінок, рівня прагнень, домагань тощо. В основі конфлікту можуть лежати реальні або ілюзорні, усвідомлені й неусвідомлені протиріччя, спроба вирішення яких відбувається на фоні гострих емоційних станів.

Основними видами конфліктів прийнято вважати залежно від кількості учасників (внутрішньоособистісні, міжособистісні, між групові, між особистістю і групою); від природи виникнення (політичні, соціальні, економічні, організаційні); від рівня вираженості конфліктного протистояння (відкриті, закриті); від потреб, через які виник конфлікт (інтересів, поглядів); залежно від способу вирішення (насильницькі, мирні або словесні); від наявності об'єкту конфлікту (безоб'єктивні, об'єктивні); від можливих функцій конфлікту (функціональні, дисфункціональні).

Основною структурою конфліктів є: предмет конфлікту, об'єкт конфлікту учасник конфлікту, умови в яких відбувається конфлікт. Так під предметом конфлікту розуміють це те, через що виникає конфлікт, під об'єктом конфлікту розуміють матеріальні (ресурси), соціальну (влада) або духовну (ідея, норма, принцип) цінність, до володіння або користування якою прагнуть сторони конфлікту. Учасники конфлікту – це окремі особи, групи людей і навіть організації, які пов'язані певними відносинами, і кожен з них претендує на одноосібне маніпулювання об'єктом. Умови в яких відбувається конфлікт – це матеріальні, соціальні, особистісні та інші обставини, в яких виник та розвивається конфлікт.

Отже, вивчення конфліктології стає все більшою необхідністю для сучасного суспільства, тому що дає практичні навички попередження конфліктів або їх розв'язання, якщо вони все-таки виникли. Стрімке ускладнення різних відносин сучасному суспільству поставило перед людством складну парадигму – зберегти людину і природу в гармонійній єдності.

Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів до культурно-просвітницької діяльності в умовах ЗВО

Коломійцева Анастасія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент С. О. Лавренко

Ситуація, що сформувалася на сучасному етапі розвитку освіти в Україні, акцентує увагу на нових вимогах до професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів, які будуть здатні організовувати культурно-просвітницьку діяльність, взаємодіяти з батьками учнів й іншими фахівцями, прагнути до самоосвіти та самовдосконалення. Таким чином, проблема професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до культурно-просвітницької діяльності в умовах ЗВО набуває все більшої актуальності.

Проблема професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до культурно-просвітницької діяльності в умовах ЗВО завжди привертала увагу вчених. Вона знайшла відображення в дослідженнях В. Беніна, Д. Василюї, Г. Гайсіної, Є. Жукової, Є. Орлової, В. Попової тощо.

Аналіз науково-педагогічної літератури дозволив дійти висновку, що важливою складовою культурологічної підготовки майбутнього вчителя є формування педагогічної культури, адже педагогічна культура є інтегративною характеристикою педагогічного процесу, що включає єдність як безпосередню діяльність людей щодо передачі накопиченого соціального досвіду і результати цієї діяльності, що закріплені у вигляді знань, умінь, навичок для передачі від одного покоління до іншого. Слід зазначити, що професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів включає в себе вивчення системи професійних знань про специфіку роботи з молодшими школярами, практичного використання різноманітних засобів для досягнення основної мети – виховання духовно-моральної особистості учня, а також оволодіння різними видами професійної діяльності. Зауважимо, що процес професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до культурно-просвітницької діяльності в умовах ЗВО складається з трьох етапів: мотиваційний етап (під час якого відбувається формування мотивації майбутніх учителів початкових класів до культурно-просвітницької діяльності, з'ясовуються повнота їх уявлень про цю діяльність, її ролі в організації культурного простору освітньої організації, про форми її реалізації, способах взаємодії з учнями і їх батьками для вирішення завдань просвітницької діяльності); навчальний етап (метою якого є оволодіння теоретичними знаннями і практичними вміннями в організації форм цієї діяльності); креативно-проекційний етап (який спрямований на формування вміння у майбутніх педагогів самостійно проектувати і реалізовувати культурно-просвітницькі програми і заходи).

Отже, професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів до культурно-просвітницької діяльності – це процес, що формує цілісне уявлення про культурно-просвітницьку діяльність як засіб, що направлений на вирішення завдань духовно-морального розвитку і виховання молодших школярів та підвищення загальної та педагогічної культури їх батьків.

Ментальна карта як спосіб організації навчальної інформації в процесі підготовки майбутніх учителів початкових класів

Леонова Анна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л. С. Філатова

В останні роки в зв'язку з модернізацією освіти, збільшенням обсягу навчального матеріалу запам'ятовувати нові знання стає все важче. Людський мозок не настільки довго зберігає інформацію, яка була записана, прочитана або почута. Якщо отримані знання були занотовані у звичайному вигляді (стовпчиком або лінійно), мозку доводиться просто заносити цю інформацію у пам'ять. Але набагато простіше мозку оперувати з великим блоком інформації, якщо ці дані пов'язані якимось асоціативним рядом.

Майндмеппінг (mindmapping) – це зручна техніка, що дозволяє ефективно відновлювати інформацію (минуле), генерувати і фіксувати нові ідеї (майбутнє), робити висновки та встановлювати зв'язки між ними. Основою майндмеппінгу є інтелектуальні карти (mind maps), про які вперше було зазначено у 1993 році «The Mind Map Book» Тоні і Баррі Бьюзена.

Особливість технології майндмеппінгу полягає у використанні радіального запису та побудові схематичних рисунків як альтернативи традиційному лінійному запису. Такі рисунки отримали назву інтелект-карти, діаграми зв'язків чи карти пам'яті. В інтелект-карті головна тема, на якій акцентується увага, розміщується в центрі, у фокусі уваги, і розкривається через ключові слова, що розміщуються на *різнокольорових гілках*, які розходяться від центру. Подібний спосіб запису дозволяє необмежено удосконалювати та доповнювати інтелект-карту, покращувати її якість, ефективність, оригінальність, привабливість за допомогою кольору, малюнків, символів, аббревіатур. А це сприяє розвитку творчих здібностей студентів при створенні і подальшому використанні карт, генеруванні ідей, а також покращує запам'ятовування інформації, що міститься в карті.

Інтелект-карти – це зручний засіб для представлення процесу мислення чи структурування інформації у візуальній формі. Вони знайшли широке застосування в аналізі та при впорядковуванні інформації, розробці складних проектів, фіксації та візуалізації ідей, запам'ятовуванні складного матеріалу, проведенні переговорів, ухваленні рішень, написанні статей та монографій. Наприклад, керівники компаній Boeing, IBM, HP використовують майндмеппінг для підвищення творчого мислення при вирішенні проблем.

Отже, використовуючи карти знань, майбутні учителі отримують такі можливості: поліпшити пам'ять, нагадати факти, слова і образи; генерувати ідеї, аналізувати результати або події; продемонструвати концепції і діаграми; структурувати курсові роботи, реферати, доповіді; підсумовувати матеріали; організовувати взаємодію між студентами в груповій роботі або рольових іграх; ефективно структурувати і обробляти дані; мислити, використовуючи весь свій творчий та інтелектуальний потенціал.

Розвиток креативності майбутніх учителів початкових класів у процесі професійної підготовки

Лучка Ружана

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент С. О. Лавренко

Сучасна ситуація в освіті України диктує нові вимоги до підготовки майбутніх учителів початкових класів, які полягають в тому, що зараз отриманих спеціальних знань не достатньо для конкурентоспроможності, адже необхідно розвивати такі здібності особистості, які більшою мірою розкривають її індивідуальність і творчий потенціал. Саме тому головною метою вищої педагогічної освіти стає підготовка компетентного, кваліфікованого фахівця, який здатний не тільки застосовувати на практиці знання, вміння і навички, а й приймати креативні, оригінальні та нестандартні рішення в ситуаціях, що виникають у професійній діяльності. Таким чином, проблема розвитку креативності майбутніх учителів початкових класів у процесі професійної підготовки набуває все більшої актуальності.

Проблемі розвитку креативності майбутніх учителів початкових класів у процесі професійної підготовки присвячені наукові здобутки таких дослідників, як В. Андреев, С. Архангельський, В. Загвязинський, Є. Заір-Бек, И. Калoshiна, Н. Кузьміна, А. Леонтьев, С. Рубінштейн тощо.

Аналіз науково-педагогічної літератури дав нам змогу визначити креативність майбутніх учителів початкових класів як здатність до перетворювальної діяльності, яка ґрунтується на потребах в самореалізації, знаннях в галузі педагогіки і методики початкової освіти, що характеризується вміннями швидко генерувати нестандартні ідеї для досягнення творчого результату в майбутній професійній діяльності.

Слід зазначити, що структура креативності майбутніх учителів початкових класів складається з наступних компонентів:

- 1) мотиваційно-ціннісний (інтерес до творчих способів засвоєння матеріалу; потреба в самореалізації; мотивація навчання у ЗВО);
- 2) когнітивний (обсяг знань; швидкість виконання завдань; здатність використовувати вміння та навички в практичній діяльності.);
- 3) праксеологічний (оригінальність і швидкість мислення).

Слід зазначити, що ефективними педагогічними умовами розвитку креативності майбутніх учителів початкових класів у процесі професійної підготовки можуть бути:

- збагачення змісту освіти майбутніх учителів початкових класів власним життєвим досвідом;
- включення майбутніх учителів початкових класів у діяльність, що передбачає вирішення професійних завдань;
- забезпечення проблемного характеру в освітньому процесі майбутніх учителів початкових класів.

Отже, зазначених педагогічних умов сприяє цілеспрямованому розвитку креативності майбутніх учителів початкових класів у процесі професійної підготовки.

Підготовка майбутніх учителів початкової школи до попередження та подолання професійного вигорання

Малетич Владислава

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, професор Н. М. Якушко

Упродовж останніх трьох десятиліть проблема дослідження феномена професійного «вигорання» постала особливо гостро. Актуальність цієї проблеми обумовлена зростаючими вимогами з боку суспільства до особистості вчителя. Вирішуючи важливу проблему передачі знань і умінь учнів, педагог виявляється в емоційній ситуації, що виникає в зв'язку з частим перебуванням в складних педагогічних обставинах, пов'язаних зі значною багатомірністю професійної діяльності.

Поняття, структура синдрому емоційного вигорання освітлена в роботах : Х. Алієва , М. Буриш, С. Гремлінг, Дж. Грінберг, Л. Карамушка, Л. Китаєв-Смик, Н. Левицька, Е. Махер, В. Орел, Т. Форманюк, Х. Дж. Фрейденбергер, У.Б. Шауфелі та інших.

Крім викладання, в діяльність педагогічного працівника включені такі суб'єкти освітнього процесу як адміністрація, батьки, колеги. Таким чином, перебування в стані впливу стресових факторів впродовж тривалого часу призводить до психічних і фізичних наслідків, серед яких особливе місце займає синдром емоційного вигорання.

Вивчаючи проблему професійного «вигорання» вчителів, вчені з'ясували численні емоціогенні фактори, які сприяють наростаючому почуттю незадоволеності, накопиченню втоми, що, у свою чергу, призводить до професійної кризи.

У подібних умовах велику значимість і актуальність набуває вивчення взаємозв'язку особистісних характеристик педагогів і ефекту їх емоційного вигорання з тим, щоб виділити основні компоненти впливу вигорання на особистість педагога.

Можна виділити три види стресів, що виникають у трудовій діяльності. До їх числа відносяться робочий, професійний і організаційний стрес.

- Робочий стрес виникає через причини, пов'язані зі службовою діяльністю. Це особливості умов праці, місця роботи, графіка службової діяльності.

- Професійний стрес виникає як наслідок причин, пов'язаних з утриманням і особливостями професії.

- Організаційний стрес виникає в результаті негативного впливу на працівника керівниками і співробітниками організації, в якій він працює.

Виявлення симптомів емоційного вигорання і чітко організованої системи підтримки працюючих педагогів дозволяють йому впоратися з тривогою і стресами. Особливий інтерес представляє ідентифікація тих чинників, які призводять до розвитку синдрому професійного вигорання вчителя і дозволяють враховувати їх при розробці профілактичних програм і заходів щодо їх усунення.

Комунікативна культура у контексті професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів

Мисюра Дар'я

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Т. О. Довженко

Успішне оволодіння професією вчителя початкових класів неможливе без оволодіння культурою мови й культурою спілкування. Комунікативна культура вчителя, заснована на мовній культурі, визначає потенціал усієї системи освіти, а також вплив на розвиток особистості учня. Зміст професійної діяльності педагога висуває до нього низку специфічних вимог, які змушують розвивати певні особистісні якості як професійно значущі, необхідні й обов'язкові. Сьогодні проблема оволодіння вільним, справді культурним словом є особливо актуальною і важливою для тих, хто користується словом як основним інструментом своєї професії, насамперед для педагогів, чия мова не тільки головне знаряддя професійної діяльності, а й зразок, який свідомо чи несвідомо засвоюється, завжди тієї чи тією мірою сприймається учнями й поширюється.

Значення реальної щоденної практики мовної діяльності педагога під час оволодіння комунікативно-мовною компетентністю важко переоцінити. Міжособистісні взаємодії, контакти широкого спектра (ділові, професійні, міжособистісні), вимагають від учителя сучасної школи універсальної здатності до відтворення маси всіляких висловлювань – і в усному, і в писемному мовленні. Особливої значущості сьогодні набуває навчання учнів початкових класів усному та писемному мовному спілкуванню, бо знижується якість національної мовленнєвої культури в засобах масової інформації, у художній літературі, у публіцистиці й повсякденному спілкуванні носіїв мови.

Важливою категорією педагогічної культури майбутнього вчителя є комунікативно-мовленнєва компетентність. Джерелом мотивації до самостійної діяльності студента є поставлені цілі – тобто, образ можливого (як прообраз того, що здійсниться), а засобами можуть бути окремі дії в напрямі проміжних цілей і її результатом – переживання відносин, що складаються в суб'єкта зі світом. Соціальне замовлення в галузі професійної педагогічної освіти диктує зростання міжкультурних, міжнаціональних контактів і всіляких соціальних узаємин: сьогодні суспільство висуває високі вимоги до комунікативно-мовних якостей учителя, які дозволяють йому бути конкурентоспроможним у нових політичних і соціально-економічних умовах – і в освіті, і на ринку праці, і в соціумі. Це стосується вчителя початкових класів, який, нарівні з умінням орієнтуватися в інформаційному просторі, повинен займатися самоосвітою, поповнюючи необхідні знання, володіти навичками самопрезентації, мобільністю, умінням вирішувати нестандартні комунікативні завдання.

Отже, комунікативна культура є основою для розвитку професійно значущих якостей майбутнього вчителя початкових класів, запорукою успішної взаємодії в колективі й ефективної організації освітнього процесу.

Формування готовності майбутніх вчителів початкових класів до роботи з неблагополучними сім'ями

Моргун Оксана

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман

Актуалізація потреби трансформації освітньої роботи з сім'єю, надання педагогічної допомоги батькам у підготовці нового покоління до життєдіяльності вимагає високопрофесійної підготовки фахівців. Сьогодні необхідний компетентний, упевнений у собі, кваліфікований педагог, здатний здійснювати успішну педагогічну взаємодію з сім'ями різного типу.

Проблему підготовки майбутніх вчителів до професійної діяльності досліджували вчені (О. Алексюк, В. Безпалько, І. Бех, Н. Бібік, А. Богуш, В. Бондар, С. Гончаренко, В. Гриньова, М. Євтух, І. Зязюн).

Останнім часом з'явилися дослідження, присвячені проблемі підготовки студентів педагогічних закладів освіти до роботи з сім'єю: взаємодія учителя початкових класів із неблагополучними сім'ями (О. Арсеньєва, О. Гуляр), підготовка студентів педагогічних закладів освіти до спілкування з батьками (Г. Іванова), орієнтація майбутнього вчителя на ціннісну взаємодію з сім'єю (І. Власюк), підготовка студентів педагогічних закладів освіти до індивідуальної роботи з сім'єю (П. Півненко), формування культури спілкування з батьками школярів (Н. Стрельнікова).

У психологічній, соціологічній, педагогічній літературі неблагополучну родину називають по-різному: проблемна, асоціальна, сім'я соціального ризику, соціально незахищена сім'я тощо. У законодавчих актах, постановах використовують лише одне визначення: це сім'я, яка опинилась у важкій життєвій ситуації та потребує державної допомоги і підтримки.

Неблагополучною ми вважаємо сім'ю, в якій дитина відчуває неблагополуччя, тобто – де відсутнє благо для дитини. При цьому тип сім'ї (проблемна, асоціальна тощо) не має принципового значення. Це може бути сім'я з одним із батьків або з обома, економічно спроможна чи неспроможна тощо. Головною характеристикою неблагополучної сім'ї є відсутність любові до дитини, турботи про неї, задоволення її потреб, захисту її прав і законних інтересів.

Так, найбільші труднощі виникають у педагогів у взаємодії з неблагополучними сім'ями, в яких є діти різного віку. У зв'язку із цим в роботі педагога набуває гостроти проблема виявлення сімейного неблагополуччя. Існують різні підходи до її розв'язання: шляхом діагностування дитячо-батьківських взаємин; шляхом спостереження за поведінкою учнів; шляхом вивчення ставлення дітей до своєї поведінки.

Отже, під неблагополучною сім'єю розуміємо сім'ю як явище ситуативне і динамічне, з низьким соціальним статусом, яка не задовольняє своїх основних життєвих потреб, не виконує покладені на неї функції та яка потребує постійної соціально-педагогічної підтримки суспільства.

Формування готовності майбутніх фахівців до морального виховання дітей молодшого шкільного віку у співпраці з батьками

Назаренко Ірина

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман

На сучасному етапі розвитку у нашій державі з'явилися негативні явища в суспільстві, які пов'язані зі складними демократичними процесами та з низкою моральних проблем. Внаслідок цього постала нагальна потреба у відродженні моральності особистості, моралі суспільства, держави, закладу вищої освіти та сім'ї. Саме тому процес виховання потребує оновлення: наповнення, збагачення структури діяльності особистості новими інтересами, викликами, потребами моральної поведінки.

До проблеми підготовки майбутніх педагогів до роботи з батьками у різні часи звертались такі вчені – А. Макаренко, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський та сучасні дослідники – Т. Алексеєнко, А. Марушкевич, О. Семенов, М. Стельмахович, В. Постовий, Т. Шульга та інші.

Моральному вихованню молодших школярів присвячені різнопланові педагогічні дослідження Ш. Амонашвілі, В. Бабич, В. Біпоусової, О. Богданової, О. Бондаревської, В. Заслуженюка, І. Зверєвої, В. Киричок, Л. Коваль, Т. Коннікової, Н. Підгорної, В. Петрової, П. Пушкарьової, Н. Рєпи, О. Савченко, Т. Цвелих, К. Чорної та інші. У наукових розвідках вчених наголошується на значенні для людини та суспільства загальнолюдських моральних цінностей, вихованні моральних якостей особистості, виробленні вмінь та навичок моральної поведінки, формуванні гуманних взаємовідносин та ін.

Основною метою морального виховання є прагнення передати знання та культурні традиції, навчити молодь розвиватися як особистість та збагачувати культурну спадщину.

Проблема цілеспрямованого, логічно вибудованого виховання учнів стоїть перед школою також гостро, як і перед батьками. Однак шляхи вирішення цієї проблеми в школі істотно відрізняються від вирішення даної проблеми в сім'ї. Виховання дітей у школі не повинно підміняти батьківське виховання, воно має продовжувати його, а це можливо лише в тому випадку, якщо сім'я довіряє школі, а школа виправдовує довіру сім'ї і допомагає їй. Моральні норми формують зміст вчинків, визначають, що саме слід робити, як реалізуються у поведінці моральні вимоги.

Рівень підготовки майбутнього учителя до роботи з батьками з морального виховання дітей молодшого шкільного віку визначається сформованістю необхідних загальних та професійних компетентностей.

Отже, успішне вирішення проблем морального виховання дітей в сім'ї можливе тільки за умови взаємодії спільних зусиль педагогів та батьків, гармонізації їх взаємин. Тому необхідно, щоб робота з батьками велась цілеспрямовано, планомірно та систематично. Вона полягає в подоланні педагогічної неосвіченості батьків.

Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів до економічного виховання молодших школярів

Сипко Марина

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, професор Н. М. Якушко

Реформи в суспільстві зокрема в освіті, тісно пов'язані з необхідністю вирішення певних науково-педагогічних проблем. Соціально-економічні зміни сьогодення загострюють проблему економічного виховання підростаючого покоління (особливо молодшого шкільного віку). У первинних формах колективного життя учнів початкової школи необхідно знайомити з вимогами й особливостями громадської діяльності, формувати такі якості особистості, як самостійність, ініціативу, економність, бережливість, працелюбність та ін. Аналіз сучасного стану педагогічної науки показує, що проблема підготовки майбутніх учителів до економічного виховання учнів початкових класів проходить складний шлях теоретичного осмислення та поглиблення своєї практичної значущості.

Аспекти економічної освіти розглядались у контексті діалектичної взаємодії економічної культури особистості із загальною культурою суспільства (праці філософів Л. Пономарьова, В. Попова, Г. Смирнова, А. Ульодова, В. Феофанова). Зміст економічної освіти і виховання, підвищення їх ефективності – предмет досліджень економістів Л. Абалкіна, В. Розова. У класичній педагогіці окремі аспекти економічного виховання учнів висвітлено в працях Я. Коменського, К. Ушинського, А. Макаренка, В. Сухомлинського. Питання професійної підготовки вчителя в аспекті окресленої проблеми розглядаються в працях В. Кан-Калика, Н. Кузьміної, Н. Мешкова, О. Мороза, а також у дослідженнях учених-математиків (З. Шварцман), біологів (Е. Кучина), хіміків (Н. Буринська), філологів (Л. Ігнатенко) та ін.

Економічна освіта – це розвиток у студентів факультету початкового навчання чіткого уявлення про наукові закономірності розвитку економіки, особливості ринкових відносин, цілеспрямоване, систематичне формування в майбутніх фахівців економічних знань, високої організованості та творчої ініціативи, підготовки до професійної праці, вміння, дбайливого ставлення до природи, вироблення вміння використовувати економічні знання в педагогічній діяльності. Формування змісту педагогічно-економічної освіти студентів факультету початкового навчання базується на таких засадах: а) урахування взаємозв'язку між потребами держави і природними, економічними, науково-технічними, практичними можливостями їх вирішення; б) розвиток свідомого ставлення особистості до природи, економічної та практично-педагогічної діяльності, які забезпечують формування економічної культури в майбутнього громадянина незалежної України.

Таким чином, зростання ролі економічної освіти особистості, її соціально-педагогічних аспектів у час розвитку ринкових відносин у незалежній Україні потребує суттєво нових підходів до професійної підготовки вчителя початкових класів, який здійснюватиме економічне виховання учнів на науковій основі.

Основні підходи до професійного саморозвитку вчителя

Шустова Анастасія

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Т. О. Довженко

Професійна діяльність учителя початкових класів вимагає постійного самовдосконалення, узагальнення напрацьованого, вивчення передового досвіду колег-практиків, ознайомлення з інноваційними теоретичними та науковими розвідками. Такий підхід до власної реалізації, підвищення особистого іміджу зокрема та педагогічного загалом актуалізує проблематику професійного саморозвитку сучасного вчителя. Функціональні обов'язки вчителя початкової школи охоплюють не тільки формування в учнів необхідних знань і умінь, а й соціально-психологічний супровід і допомогу своїм вихованцям і їхнім сім'ям, організацію насиченого смислами життєдіяльності та дозвілля, різноспрямовану суб'єкт-суб'єктну взаємодію («учитель–дитина», «учитель–батьки», «учитель–адміністратор», «учитель–учитель»). Отже, тільки професійний саморозвиток може забезпечити вчителю досягнення вершин професійної майстерності і максимальну самореалізацію.

Вільному саморозвитку особистості вчителя сприяє творче середовище закладу освіти. На особливій ролі освітнього середовища наголошено в Концепції нової української школи. Очевидно, що вимоги до його оновлення в сучасній школі є важливими і спонукатимуть учителя до опанування новими педагогічними технологіями: комп'ютерними, проєктними, інтерактивними, мультимедійними. Саморозвиток допоможе вчителю по-новому організувати класний колектив, чому сприятиме розроблення власного алгоритму проведення ранкових зустрічей, планування класного середовища, напрацювання досвіду доцільного використання різних зон класу, трансформація парт для групової та колективної роботи, засвоєння інноваційних прийомів формування позитивної мотивації до навчання та підвищення пізнавальної активності молодших школярів. Потужним складником саморозвитку сьогодні виступає неформальна освіта. Учителі-практики активно почали використовувати освітні платформи, що співпрацюють з Міністерством освіти і науки України – Освіторія, Всеосвіта, EdEra, Педрада, Наурок та інші. Усі ці платформи пропонують пройти онлайн курси з актуальних питань сучасної освіти, напрацювати новий досвід, дізнатися про досвід подолання негативних явищ (булінг, вияви нетолерантності, агресії тощо). Участь у різноманітних проєктах МОН України (EdCamp, Навчаємось разом, Щасливий табір) дає можливість учителям не лише вивчати інноваційні форми організації освітнього процесу, а й спробувати свої сили в розробці навчальних програм, проведенні тренінгів, організації онлайн курсів.

Отже, професійний саморозвиток має стати рушійною силою організації всього освітнього процесу, запорукою особистісного розвитку вчителя, новим етапом у траєкторії його фахового зростання.

Шляхи формування толерантності майбутніх учителів

Щетініна Вікторія

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Т. О. Довженко

Ми розглядаємо толерантність як своєрідний універсальний набір якостей особистості майбутнього педагога, необхідних для його успішної професійної реалізації. Ці якості не закладаються на генетичному рівні в характері людини, а як усі соціальні якості цілеспрямовано формуються в процесі освіти і виховання. Одним із механізмів розвитку і зміцнення толерантності є створення умов, необхідних для забезпечення прав людини й утвердження демократії. У межах освітнього середовища педагогічного закладу вищої освіти перехід до толерантності означає культивування відносин відкритості, реальну зацікавленість у культурних відмінностях, визнання різноманіття, розвитку здатності розпізнавати несправедливість і робити кроки щодо її подолання, а також здатність конструктивно вирішувати розбіжності й забезпечувати просування від конфліктних ситуацій до примирення і вирішення суперечностей. Це позначається в націленості викладачів і студентів на конструктивне вирішення конфліктів спільної діяльності, яка формується завдяки таким важливим якостям як самопереконавання й самовиправдання, основними агентами впливу яких є вони самі і засвоєне ними уявлення про себе, а також в організації групової рефлексії, у якій відбивається розуміння різниці у поведінці людей. Організація групової рефлексії здійснюється за допомогою дискусій. При цьому необхідно враховувати думку кожного учасника, що іноді приводить до зіткнення протилежних позицій та перегляду студентами власних поглядів, зміни установок. Інтерпретація різних точок зору, позицій, поведінки під час дискусій дозволяє розвивати рефлексивні здібності. Аналіз думки і поведінки людей, спроби зрозуміти причини поведінки і зміст думки, допомагає розвивати толерантність студентів. Схильність студентів до рефлексії має важливе значення, оскільки від високого рівня рефлексивних процесів залежить фактор підвищення їх толерантності. Самовдосконалення, яке відбувається в результаті глибокої рефлексії та роботи особистості над собою, сприяє розвитку емпатії. Значущою умовою реалізації формування толерантності студентів є педагогічна підтримка соціально-розвивального спілкування як сукупності методів, прийомів, вправ, ігрової діяльності, які активізують їхнє самопізнання. Педагогічна підтримка спрямована на: взаємодію, що збагачує особисту мотивацію поведінки студентів; залучення їх в соціально цінну діяльність для розширення морального досвіду; розвиток рівня комунікативних навичок і самовиховання; вироблення адекватної самооцінки; прагнення взаємодіяти з оточуючими, передавати свої знання, досвід; усвідомлення свого місця в системі міжособистісних зв'язків.

Отже, формування толерантності майбутнього вчителя можливе шляхом глибокого осмислення проблеми, вивчення різних підходів до визначення толерантності та усвідомлення методів, прийомів, форм роботи, що сприяють розумінню власної світоглядної позиції та формують повагу до поглядів інших.

Підготовка майбутніх вчителів початкових класів до організації образотворчої діяльності молодших школярів

Терещенко Дар'я

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор В. М. Гриньова

Освітній процес в сучасній школі повинен бути спрямований на досягнення такого рівня освіти учнів, в тому числі і молодших школярів, який буде цілком достатнім для самостійного творчого вирішення проблем світоглядного, теоретичного або прикладного характеру. Для досягнення цієї мети майбутнім вчителям необхідно вміти так організовувати образотворчу діяльність, щоб вона мала дослідницьку спрямованість. Особливо ця проблема актуальна для молодших школярів, оскільки саме в цьому віці навчальна діяльність є провідною, а її дослідницька спрямованість сприятиме формуванню, розвитку та активізації пізнавальної активності. Соціальне замовлення на творчу, самостійну особистість вимагає розробки педагогічних технологій розвитку дослідницьких умінь молодших школярів.

Одним з важливих напрямків у організації образотворчої діяльності виступає створення в початкових класах таких умов, які забезпечать повноцінне розумовий розвиток дітей, пов'язаних з формуванням умінь і навичок дослідницької діяльності, розвиток творчої ініціативи та самостійності в пошуках способів вирішення дослідницьких, навчальних і творчих завдань, а також розвиток стійких пізнавальних інтересів.

Модернізація педагогічної освіти з опорою на модульний принцип проектування програм навчання дає можливість здійснити підготовку вчителів початкових класів до організації образотворчої діяльності молодших школярів шляхом включення в модулі відповідних розділів за вибором. Скільки їх буде і в які саме модулі включати в дані розділи - це може вирішуватися на регіональному рівні та на рівні освітньої установи.

В системі підвищення кваліфікації вчителів початкових класів необхідна розробка курсів з даної спрямованістю і з опорою на той же модульний принцип побудови програми курсів. Це дозволить підвищити ефективність процесу підвищення кваліфікації вчителів початкових класів і виведе їх на новий рівень професійної компетентності.

СЕКЦІЯ 7

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА КОМПАРАТИВІСТСЬКІ СТУДІЇ

Ідеї національного виховання в педагогіці Софії Русової

Гомечко Аліна

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент В. В. Ушмарова

В сучасних умовах національне виховання є одним із провідних пріоритетів, органічною складовою освіти. Воно спрямовується на залучення школярів до глибинних пластів національної культури і духовності, формування у дітей та молоді національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань на основі цінностей вітчизняної та світової культури. Саме обстоюючи важливість для держави національної системи освіти, опрацьовуючи концепцію національного виховання і школи, С. Русова звертається до кращих здобутків світової наукової педагогічної думки і практики.

Педагогічні ідеї викладені у таких творах С. Русової: «Дошкільне виховання», «Нова школа», «Теорія і практика дошкільного виховання», «Нові методи дошкільного виховання», «Мої спомини». Саме ці праці заклали фундамент сучасного національного виховання в Україні. Аналіз науково-педагогічних праць С. Русової свідчить, що педагог ставить і цілком по-сучасному розв'язує проблему загальнолюдського у вихованні. Адже, виховуючи дитину, слід зважати на її соціальні особливості, психологічну індивідуальність, культурно-етнографічні ознаки її оточення. Національне виховання формує цілісну особистість. Міцнішою вважається та нація, яка найповніше використовує у вихованні свої національні скарби.

В основі виховної системи С. Русової лежить ідея формування у дітей національної свідомості і самосвідомості, самоповаги й гідності. Вона вказувала, що прагнення народу створити свою національну систему виховання – «це є глибоке змагання кожного народу знайти себе як відокремлену частину людства і свідомо зрозуміти своє місце серед людності всього світу, свою національну роль у світовому культурному русі і працювати для збагачення її скарбів». У вихованні дитини слід враховувати психологію, світогляд тієї нації, представником якої вона є: «Національне виховання є певний ґрунт у справі зміцнення моральних сил дитини і оновлення відродженої душі народу».

Педагогічна практика засвідчує, що дієвими в сучасних умовах є такі ідеї національного виховання, сформульовані С. Русовою: індивідуальність, пристосованість до природи дитини; відповідність особливостям і потребам своєї країни, нації; відповідність соціально-культурним вимогам часу; єдність суспільного і родинного виховання; благочинність, моральність; народність виховання.

Педагогічний досвід С. Русової є цінним джерелом для опрацювання теоретико-методологічних аспектів національної системи освіти. Ряд положень її системи є особливо актуальними для сучасної школи, зокрема ідеї тісного зв'язку шкільного навчання з життям, з державотворчими процесами в Україні; посилення виховної функції освітнього процесу тощо.

Порівняльна характеристика початкової освіти в Україні та європейських країнах

Ємець Дар'я

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л. С. Філатова

Приєднання України до європейського освітнього простору робить важливим проведення порівняльних досліджень з метою глибшого розуміння внутрішніх системних процесів і розроблення власної державної освітньої політики, яка б виявилася функціональною в сучасному контексті. Обмін досвідом між країнами є одним із важелів розвитку та вдосконалення освітніх систем, чинних на сьогодні. Вочевидь, що лише за умов порівняння стає можливою отримання якісно нових, інноваційних методів навчання. Інтегрування здобутків закордонної освіти уможливорює розвиток вітчизняної системи освіти.

Детальним вивченням цього питання займалися різні науковці, серед яких: Uno Cygnaeus, Ülo Vooglaaid, Zoltán Kodály, Marianne Matilainen, Pasi Sahlberg, А. Бандура, Ю. Гіппенрейтер, Я. Корчак, В. Сухомлинський, Жан Піаже, Берт Хеллінгер та інші.

Відомо, що освітня реформа в Україні має векторну природу та направлена на десятиріччя вперед. Розбудова Нової української школи почалася у 2016 році та включає в себе три фази реалізації.

Квінтесенція реалізації проєкту – створення першого 12 класу Нової школи не пізніше 2029 року. Виходячи з цього, доцільним є аналіз нинішньої ступені інтеграції новітніх методів навчання в Україні, виокремлення проблемних аспектів, винахід шляхів їх розв'язання. Завдяки порівняльному аналізу освітніх систем країн, стає можливим формулювання траєкторії подальшого розвитку вже існуючої реформи. Зокрема, гідні розгляду наступні компетентності НУШ: ініціативність та підприємливість, обізнаність та самовираження у сфері культури, екологічна грамотність та здоров'я, соціальна та громадянська компетентності. Основні фактори, які покладено у порівняльну характеристику початкової освіти в Україні та європейських країнах є: формування особистості учня в умовах початкової освіти, трикутник «учень-вчитель-батьки», формування патріотичного мислення, індивідуальна робота в колективі. Так, наочним прикладом реалізації запланованого Україною на практиці є освітня система Фінляндії, Швеції, Естонії та Угорщини.

Доцільною реалізацією отриманих результатів є організація наукового гуртка за досліджуваною темою. В розрізі реалій, що диктує епідеміологічна ситуація у світі, є можливим створення освітнього онлайн-клубу.

Отже, детальний погляд на устрій освіти у ряді європейських країн є передумовою холістичного розвитку вітчизняної системи початкової освіти. Наступним кроком нашої роботи вбачається інтеграція та перетворення результатів порівняльного аналізу у методологічний матеріал для вчителів початкової ланки освіти. У перспективі, неоціненний поштовх даному дослідженню принесе взаємодія із закордонними дослідниками Фінляндії, Швеції, Естонії та Угорщини.

Дидактична система В. Сухомлинського у освітньому процесі ЗВО

Прядко Тетяна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман

Важливе місце в системі освіти займає професійна підготовка майбутніх педагогів. У Концепції педагогічної освіти (2018) зазначено, що «в змісті формальної загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти все більша увага приділяється формуванню й розвитку загальних (універсальних, ключових тощо) компетентностей і наголошується на необхідності вміти безперервно вчитися впродовж життя». Саме тому перед педагогічною системою особливо гостро постала проблема вдосконалення роботи педагогічних вишів щодо підготовки майбутніх педагогів з високим рівнем професіоналізму, творчої активності, які відповідально ставилися би до результатів свого навчання та підготовки до майбутньої професійної діяльності.

Окремі аспекти педагогічної теорії і практики В. Сухомлинського досліджені в працях Т. Кочубей, В. Кушнір, В. Лозової, та наукових розвідках Н. Безлюдної, А. Дедюха, О. Замашкіної, Т. Остаповської, різноманітні грані педагогічної системи розглянуті в працях М. Антонця, Р. Атаяна, М. Базилевича, А. Борисовського, А. Бика, М. Богуславського, М. Вашуленка, Г. Волкова, С. Заволоки, І. Зязюна, О. Сухомлинської, В. Смаля, М. Ярмаченка.

Освітній процес сучасної вищої школи модернізується шляхом прогресивних нововведень, покликаних забезпечити всебічну підготовку висококваліфікованого і конкурентоспроможного спеціаліста на рівні сучасних вимог. Головною метою освітнього процесу у ЗВО є підвищення якості української вищої освіти, наближення її рівня до європейських вимог і стандартів.

У цьому аспекті доцільно звернутися до вивчення досвіду В. Сухомлинського, який не втрачає своєї актуальності і сьогодні. Теоретико-педагогічні ідеї В. Сухомлинського ґрунтувалися на кращих здобутках вітчизняної педагогіки ХХ століття. Його новаторство полягає в тому, що глибоко сприймаючи передові для свого часу ідеї вітчизняних педагогів, він творчо розвинув їх у своїй теоретико-практичній діяльності.

У центрі дидактичної системи В. Сухомлинського проблеми раціональної організації уроку, застосування нових, нетрадиційних типів уроку, ефективного застосування різних форм, методів і засобів навчання тощо. Науковий доробок педагога – практика для сучасних поколінь учителів є джерелом розвитку та удосконалення професійної педагогічної майстерності.

Отже, вивчення педагогічних положень виховної системи дасть змогу студентам виявляти, висвітлювати і характеризувати педагогічні явища, факти і процеси у освітньому процесі Павлівської школи, сприятиме ґрунтовному засвоєнню базових елементів педагогіки: самостійному поповненню педагогічних знань та формуванню первинних навиків дослідницької роботи і професійної рефлексії.

**Підготовка вчителя початкових класів
у педагогічній спадщині К.Д. Ушинського**
Служенко Анастасія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л. С. Філатова

Для того, щоб бути педагогом, недостатньо одного потягу до педагогічної діяльності, потрібно мати терпіння, здібності, навички до виховання, спеціальні знання. Мало засвоїти правила і настанови, що викладені у підручниках, потрібно зрозуміти людську природу і душу, з яких ці правила і настанови виходять. Дійсно, сьогодні майже всі згодні із тим, що основне завдання педагога – не стільки вчити, скільки актуалізувати мотивацію тих, хто навчається, стимулювати їх до загального і професійного розвитку і саморозвитку.

Найголовнішим з усіх прагнень людини К.Д. Ушинський вважав прагнення до усвідомлення діяльності. Можна сказати, що ним розроблена власна теорія діяльності та виховання людини, як її суб'єкта. Ця теорія знайшла вираження в обґрунтуванні положення про розвивальний характер навчання та моральне значення праці. Діяльність, вважав учений, є життя, що не задовольняється простим існуванням, а розвиває фізичні, розумові та моральні сили, необхідні для формування діяльності. К. Д. Ушинський ставив високі вимоги до педагога, визначав якості, які мають бути йому притаманні і підкреслював, що «лише особистість може впливати на розвиток і визначення особистості, лише характером може виховати характер».

Дуже актуально звучать сьогодні ідеї К. Д. Ушинського щодо єдності педагогічного процесу. Основною ідеєю його педагогічної концепції є положення про нерозривний зв'язок філософських поглядів і теоретичних педагогічних положень. Саме виходячи з таких міркувань, він розробляв дидактичну науку. К. Д. Ушинський розкрив загальні умови навчання й виховання дітей, був прихильником класно-урочної системи і вважав урок основною ланкою навчально-виховного процесу. Вчений вперше теоретично і практично довів ефективність звукового, аналітико-синтетичного методу навчання грамоти; розробив і науково обґрунтував основи початкового навчання та виховання. Великою заслугою К. Д. Ушинського є те, що він одним із перших сформулював ідею народності в педагогіці, подав її як головну складову виховної системи. Ідеї народності освіти висвітлені у його підручниках для початкової школи.

Отже, значення К. Д. Ушинського в розвитку педагогічної думки колосальне. Він став основоположником, творцем глибокої, стрункої педагогічної системи, забезпечивши таким чином високий науковий злет і світову славу української педагогіки в усіх її основних напрямках – у галузі новітньої дидактики й теорії виховання, школознавства й підручничознавства, педагогічної антропології, українознавства, підготовки учительських кадрів. Педагогічні ідеї великого педагога сьогодні, як ніколи, актуальні для відродження й розвитку національної школи, освіти, української системи виховання, української педагогіки.

Соціалізація іноземних студентів-першокурсників в освітньо-культурному середовищі закладу вищої освіти України

Фу Шутин

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. К. Рудічева

Сучасною світовою тенденцією є зростання ролі освіти, яка розглядається як засіб інтеграції. У 2005 р. прийняття Україною Болонської системи освіти відкриває для студентів українських та і зарубіжних закладів вищої освіти нові можливості – здобуття вищої освіти в інших державах. Основне завдання закладів вищої освіти в галузі міжнародної освіти – підготовка на високому професійному рівні іноземних студентів. Для успішного набуття професії неможливе без створення сприятливих умов перебування іноземних громадян в Україні, побудови спілкування та взаємин іноземців та української студентської молоді, тобто без створення умов соціалізації іноземних студентів в освітньо-культурне середовище.

Вивчення проблеми соціалізації іноземних студентів займалися такі науковці: І. Антипова, С. Батенін, О. Білик, В. Бочарова, В. Москаленко, І. Рогальська, С. Савченко, Л. Синькова та інші.

Під час навчання у вищих закладах освіти Україні, особливо в перші роки іноземний студент стикається з багатьма проблемами: нові побутові умови, процес адаптації до культурного середовища, особливості навчальної діяльності, мовний бар'єр тощо. Завданням викладачів закладів вищої освіти – пошук тих форм та методів роботи, що сприятимуть полегшенню звикання студента-іноземця до нового освітньо-культурного середовища.

Соціалізація – комплексний процес та результат засвоєння й активного відтворення людиною соціально-культурного досвіду (знань, цінностей, норм моралі, традицій тощо на основі її діяльності, спілкування і відносин, обов'язковий фактор розвитку особистості.

Головною передумовою успішного пристосування іноземних громадян до українського соціально-культурного простору, є формування в них соціокультурної компетентності. За Ю. Несіним, соціокультурна компетентність – являє собою засвоєння культурних та духовних цінностей свого та інших народів; норм, які регулюють стосунки між націями, поколіннями, статями, сприяє естетичному й морально-етичному розвитку.

Найефективніше соціалізація іноземних студентів-першокурсників в освітньо-культурному середовищі закладу вищої освіти України має відбуватися під час вивчення навчальних дисциплін гуманітарного циклу у змішаних групах; єдність навчального та виховного процесів іноземних студентів, у позааудиторній діяльності (екскурсії, свята).

Подальші наукові дослідження вбачаємо у аналізі сучасного стану підготовки іноземних студентів у вищих закладах освіти України.

Підготовка майбутніх учителів у педагогічних університетах Китайській Народній Республіці

Чжан Чженчжен

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. К. Рудічева

Актуальність дослідження зумовлена потребою сучасної української педагогічної науки у вивченні актуального стану, тенденцій та перспектив розвитку систем освіти різних країн, аналізу їх позитивного досвіду і впровадженні найкращих досягнень у систему освіти України.

За роки перебудови та модернізації в КНР значно була змінена і система освіти, зокрема система професійної підготовки учителів.

Вивченням системи вищої освіти КНР висвітлено у працях А. Антиповського, Н. Боровської, А. Джуринського, І. Степанець, О. Шацької та інших. Провідні ідеї підготовки вчителів розкрито у працях відомих китайських дослідників: Су Сяохуань, Чжу Муцю, Ван Ітан, Ку Мін-юань, Сю Тонжу, Чжан Лун та інших.

Постать вчителя у КНР посідає чільне місце. Підготовка і вдосконалення професійної підготовки вчителів опікується держава на високому рівні.

У Китаї підготовка вчителів для початкової та середньої школи здійснюється в системі педагогічних навчальних закладів, в яких функціонують середні педагогічні училища, педагогічні вищі навчальні заклади та інститути підвищення кваліфікації.

В КНР існують певні державні вимоги і нормативи щодо підготовки вчителів. Основними завданнями сучасної вищої педагогічної освіти є: забезпечення високої якості професійної підготовки вчителів відповідно до стандартів державних вимог, залучення педагогічних працівників до наукової діяльності, їхній професійний розвиток, неперервна освіта і самоосвіта.

Основними вимогами до майбутніх педагогів є: систематично оволодівати базовими знанням з основних дисциплін, опановувати вміння і навички, необхідні для роботи з дітьми, реалізовувати політику держави у сфері освіти, бути обізнаним щодо сучасного стану освіти, тенденцій її розвитку в країні та за кордоном.

У педагогічних університетах навчання триває 4 роки. Упродовж перших трьох років студенти вивчають загальноосвітні курси. Обов'язковими загальноосвітніми предметами для усіх студентів педагогічних закладів є політологія, теорія марксизму та найпоширеніші освітні теорії світу, іноземна мова (англійська). Обов'язковою є педагогічна практика студентів, яка складається з навчальної практики, практики роботи класним керівником, проведення педагогічного дослідження.

Китаї існує різноманітна фінансова підтримка студентів: грантів, стипендій, позик, зменшення платні за навчання тощо.

Доцільно найкращі досягнення у сфері підготовки майбутніх вчителів у педагогічних університетах Китайської Народної Республіки узагальнювати і творчо впроваджувати у освітній простір педагогічних закладів України.

Ідеї сімейного виховання у педагогічній спадщині В. Сухомлинського

Шаповал Тетяна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман

У Конституції України, Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття») зазначається, що саме сім'я виконує провідну роль у підготовці дітей до самостійного життя, через її діяльність відбувається становлення громадянина як особистості і фахівця, зміцнюється інтелектуальний і духовний потенціал нації.

У розвитку теорії і практики сімейного виховання значним явищем стала теоретична і практична діяльність В. Сухомлинського, який уперше в радянській педагогіці обґрунтував концепцію сімейного виховання що спирається на глибокий психолого-педагогічний аналіз сімейних взаємовідносин, принципах гуманізму, визнанні дитини вищою цінністю. Педагог визначив чільне, провідне місце сім'ї в цілісному процесі формування особистості, розробив і перевіряв на практиці ідею співдружності сім'ї і школи у вихованні дітей.

Сучасні українські вчені глибоко досліджують і вивчають питання сімейного виховання у спадщині В. Сухомлинського: М. Антонєць, Л. Бондар, І. Зязюн, Г. Калмиков, В. Кузь, Л. Розенберг, О. Савченко, О. Сухомлинська І. Сухорукова та ін.

Проблему сімейного виховання В. Сухомлинський сприймав і досліджував глибиною, суттєво, комплексно. Вона знайшла висвітлення на сторінках творів; «Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості», «Сто порад учителям», «Павлівська середня школа», «Батьківська педагогіка» та ін. Велика заслуга видатного педагога полягає у тому, що він з наукових позицій розкрив сутність поняття педагогічна культура батьків, окреслив площину його практичної реалізації.

Так, організація роботи з батьками, за досвідом В. Сухомлинського, в сучасних закладах освіти має здійснюватися за такими основними напрямками: вивчення сімей, їх виховного потенціалу; включення батьків, усіх дорослих членів родини у освітній процес як його рівноправних учасників, інтеграція зусиль і гармонізація взаємин педагогічного колективу і батьківської громадськості в створенні сприятливих умов для ефективної роботи освітнього закладу; формування педагогічної культури сучасної сім'ї та організація психолого-педагогічної просвіти батьків; організація роботи з сім'єю шкільного психолога, соціальних педагогів, шкільного лікаря, бібліотекаря, вчителів, вихователів.

Отже, у сучасних умовах координацію виховних дій сім'ї покладено на освітній заклад і від того, як організована і реалізована робота з батьками учнів, значною мірою залежить успішність процесу навчання і виховання дітей. Важливим завданням є широке залучення батьків, усіх дорослих членів сім'ї до співпраці з педагогічним колективом, до активної участі в житті освітнього закладу, класу. Встановлення і підтримання педагогічної взаємодії «діти-батьки-педагоги».

Досвід професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів у Фінляндії

Якубова Тетяна

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент В. В. Ушмарова

Провідною метою закладів вищої педагогічної освіти є підготовка вчителя нового покоління: сучасній школі потрібні вчителі, здатні забезпечити реалізацію творчого потенціалу учня. Для наукового розв'язання визначеної проблеми винятково важливим є урахування концептуальних засад і практики професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів у ЗВО Фінляндії як однієї з провідних і високорозвинених країн світу з високими якісними показниками в галузі освіти, широким визнанням світовою спільнотою теоретичних ідей й накопиченим досвідом підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності в початковій школі.

У фінській системі особливості педагогічної освіти у процесі підготовки майбутнього вчителя початкової школи, ґрунтуються на засадах практико-орієнтованого підходу. Практичне навчання відбувається під час всієї педагогічної підготовки на засадах принципу наступності. Навчальна практика здійснюється в декілька етапів, а саме: вступна практика (introductory practice) на початку навчання, основна практика (basic practice), предметна шкільна практика (field school practice), практика викладання (teaching practice). Майбутні учителі відвідують базові університетські школи і знайомляться з особливостями педагогічної діяльності на першому ступені загальноосвітньої школи. Під час загальної практики студенти знайомляться з особливостями викладання різноманітних шкільних предметів, з формами навчання, методами контролю і оцінювання учнів. Вони навчаються планувати, проводити та оцінювати різноманітні заняття.

Паралельно з практикою кожний студент складає портфоліо, а також регулярно бере участь в навчальних дискусіях, які відбуваються після кожного проведеного студентами уроку. Для інтеграції практичних і теоретичних аспектів освітньої програми студенти обов'язково реалізують навчально-дослідницькі проекти. Тему для дослідження обирають за власним бажанням, орієнтуючись на свої інтереси та здобуті педагогічні знання, уміння та навички.

Однією з форм практичної діяльності майбутніх учителів є навчання у «педагогічних тренувальних школах» при університетах Фінляндії. У таких школах супервізори та тьютори навчають методам і прийомам педагогічних досліджень близько 3000 студентів-стажерів на рік. Метою практики є пошук своїх методів роботи в якості шкільного вчителя.

Практичний інноваційний досвід студентів фінських педагогічних закладів вищої освіти виводить вчителів початкових класів на високий європейський рівень освіти. Педагогічна практика – це перший важливий «екзамен» готовності майбутнього вчителя до співпраці з учнями. Адже, саме під час педагогічної діяльності можна виявити наявність педагогічного покликання.

Наукове видання

ПОЧАТКОВА ОСВІТА І ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

**Матеріали IV науково-практичної конференції
здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
першого року навчання
факультету початкового навчання**

14 травня 2021 року

**Відповідальний за випуск: В. В. Ушмарова
Комп'ютерна верстка: Л. С. Філатова**

Підписано до друку Формат Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний. Ум. друк. арк. .
Обл.-вид. арк..... Тираж 100 прим. Ціна договірна

Відомості про видавництво

**Друк Видавництво МОНОГРАФ
ФОП Іванченко І.С.
пр. Тракторобудівників, 89-а/62, м. Харків, 61135
тел.: +38 (050/093) 40-243-50.**

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготівників та розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 4388 від 15.08.2012 р.
www.monograf.com.ua